

O VJEŠTAČENJU U PARNIČNOM POSTUPKU S POSEBNIM OSVRTOM NA VJEŠTAČENJE U PODRUČJU MEDICINE

Dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

UDK: 347.948
Ur.: 31. siječnja 2011.
Pr.: 16. ožujka 2011.
Izvorni rad

Sažetak

Vještaci su treće osobe, različite od stranaka i suda(ca), koje svojim stručnim znanjem ili posebnim iskustvom omogućuju sudu da sazna određenu činjenicu. Vještaci se koriste kao dokazna sredstva kad sud ne raspolaže određenim stručnim znanjem, nužnim za saznanje određenih činjenica. U radu je autor ukazao na neke aspekte o pojmu vještačenja i vještaka, određivanju vještaka, obavljanju vještačenja od strane pravnih i fizičkih osoba, dužnosti vještačenja; izuzeću vještaka, kažnjavanju vještaka, naknadi i nagradi za vještačenje, pozivanju vještaka, nalogu vještaku i identifikaciji vještaka, rukovođenju vještačenjem, nalazu i mišljenju vještaka, proturječnostima i nedostacima u nalazu i mišljenju vještaka, žalbe protiv rješenja o određivanju vještaka, te o posebnoj vrsti vještaka - tumaču. Posebno se osvrnuo na status i rad vještaka medicinske struke.

Ključne riječi: *sudski vještak, parnični postupak.*

I. O POJMU VJEŠTAČENJA I VJEŠTAKA

Vještačenje je parnična radnja u okviru koje vještak, kao osoba koja raspolaže posebnim znanstvenim ili stručnim znanjem i iskustvom, primjenjuju znanstvena i stručna znanja, vještine i metode na činjenice koje predstavljaju predmet vještačenja.¹ Vještačenje je, dakle, parnična radnja kojom se pribavlja posebni dokaz - iskaz vještaka i kao takva pridonosi ostvarenju načela traženja materijalne istine.

Vještaci (engl. *expert witness; surveyers, court experts*; njem. *Sachverstaendige, Gutachter, Gerichtsgutachter*; talij. *periti, periti giurati*.) su, pak, osobe koje sudu na temelju svoga stručnoga znanja iznose svoja zapažanja o predmetu vještačenja (nalaz) i svoje zaključke o određenim činjenicama izvedene na temelju rezultata toga ispitivanja (mišljenje). Vještak je, dakle, osoba pozvana da pred sudom, koristeći

1 Tako SIJERČIĆ-ČOLIĆ, H. - VULETA, D. - HADŽIOMERAGIĆ, M., *Komentar Zakona o krivičnom postupku*, Sarajevo, 1999., str. 310.

se svojim stručnim znanjem, iznese: svoja sadašnja stručna zapažanja potrebna za utvrđenje sadržaja neke relevantne činjenice (NALAZ) i svoje stajalište o značenju, vjerovanju, uzrocima i posljedicama određenih činjenica koje bi mogle biti važne za utvrđivanje istinitosti u dokazivanju (MIŠLJENJE).² Tako, primjerice, vještak medicinske struke pomaže sudu da utvrdi što je prihvatljivo u redovitoj praksi, a što u posebnim okolnostima. Pritom osiguravajući da se profesionalno određeni standardi u realnim kliničkim situacijama aktualno potvrde i usporede sa standardima iskazanim u retorici kliničkih vodiča. Drži se da uspostavljeni standardni postupci u okviru protokola i vodiča dobre prakse jesu primarno relevantni, ali ne mogu biti zamjena za vještaka, pogotovo ako postoje suprotstavljeni vodiči razvijeni u različitim bolnicama.³

Sud treba izvesti dokaz vještačenjem kad je radi utvrđivanja ili razjašnjenja kakve činjenice potrebno **stručno znanje kojim sud ne raspolaže** (Zakon o parničnom postupku, „Narodne novine“, broj 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 84/08, 96/08, 123/08, dalje – **ZPP**, čl. 250.). Sud bi, u pravilu, trebao pozvati vještaka uvijek kad je potrebno takvo stručno znanje koje bitno prelazi razinu znanja koje na tom području sudac obično dostigne.⁴ Kriterij je, dakle, stupanj znanja čovjeka koji posjeduje opće obrazovanje i životno iskustvo kao sudac.⁵ Uloga vještaka u parničnom postupku jest da svojim stručnim znanjem utvrde okolnosti na temelju kojih sam sud mora zaključiti o postojanju odnosno nepostojanju odlučnih činjenica.⁶ Tako pitanje je li tuženik osigurao odgovarajuće mjere zaštite na radu predstavlja stručno, a ne obično faktičko pitanje, pa se isto treba razjasniti vještačenjem, a ne samo svjedoka.⁷ Izvođenje vještačenja ima prednost pred

2 Usp. TRIVA, S. - BELAJEC, V. - DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 1986., dalje - **TRIVA**, str. 432.

3 Vidi MUJOVIĆ ZORNIĆ, H., *Značaj vještačenja lekarske greške u građanskom postupku*, zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse”, br. 6, Mostar, 2008., str. 393.

4 Tako u okviru Hrvatskog društva sudskih vještaka djeluju sljedeće **sekcije**: za arhitekturu i graditeljstvo, za balistiku i mehaničke tragove, za carinsko poslovanje, za defektologiju, za drago kamenje, dijamante i zlatarstvo, za elektroniku, elektrotehniku i automatiku, za financije, računovodstvo, aktuaristiku, devizno i vanjsko trgovinsko poslovanje, ekonomiku poslovanja i organizaciju rada, za geodeziju, za gospodarstvo, za glazbarstvo, za informatiku, za kemiju i toksikologiju, za krivotvoreni novac, za medicinu, za promet vozila, za rukopise, za sigurnost i zaštitu na radu, zaštitu od požara i eksplozija i sigurnost u željezničkom prometu, za strojarstvo, industrijska i druga postrojenja, fotografiju i tisak, za telekomunikacije, za veterinarstvo.

5 Vidi POZNIĆ, B., VRŽALIĆ, M., BAČIĆ, F., *Zakon o parničnom postupku sa komentarom*, Beograd, 1957., str. 220.

6 U tom je smislu odluka VSJ, Rev- 724/58., PŽ 3-4/59.

7 Usp. odluku VPSS, SI- 1053/71. od 21. rujna 1979. god. – podatak kod JANKOVIĆ, M. - KARAMARKOVIĆ, H. - JANKOVIĆ, Ž. - PETROVIĆ, D., *Komentar zakona o parničnom postupku*, 3. izdanje, Beograd, 1990., dalje - **JANKOVIĆ**, str. 289. *Napominjemo da se u radu pozivamo na sudsku praksu sudova bivše SFR Jugoslavije, te na praksu sudova zemalja nastalih njezinim raspadom, i to u onim slučajevima kada su sudske odluke utemeljene na odredbama koje su po svom sadržaju istovjetne ili uvelike slične odredbama hrvatskih propisa.*

oslanjanjem na stručno znanje suda jer se nalaz i mišljenje vještaka podvrgavaju diskusiji i kritici na raspravi na kojoj sudjeluju stranke.⁸

ZPP sadrži samo opće odredbe o vještačenju kojima se, ponajviše, propisuje procesni tijek vještačenja. Pravilnost samog vještačenja osigurava se postupanjem *lege artis*, po pravilima odgovarajuće znanosti, struke ili vještine, pa je zato nepodesna za (procesno)pravnu regulativu i uopće joj ne podliježe.⁹

Vještak treba pomagati sudu isključivo u **utvrđivanju činjenica**, a nikada prilikom odlučivanja o primjeni pravne norme. Tako sudac ne može odrediti vještaka za pravna pitanja, niti od vještaka tražiti odgovor na pravna pitanja. Vještak se ne može upuštati u pravna pitanja ni na osobnu inicijativu, niti svoje mišljenje može utemeljiti na tumačenju pravnih propisa. Predmet vještačenja ne mogu biti propisi koji se trebaju primijeniti na određeni slučaj, već samo propusti u ponašanju osoba i primjeni tih propisa.¹⁰ Vještak se ne može izjašnjavati ni o stupnju i postotku krivnje, već, primjerice, samo o propustima sudionika u prometu koji su u uzročnoj svezi s nastankom štete, a zaključak o doprinosu u nastanku štetnih posljedica donosi sud prema slobodnoj ocjeni (arg. iz čl. 223. ZPP-a).¹¹ Dakle, sud nalaz i mišljenje vještaka koristi samo radi razjašnjenja ili utvrđivanja onih činjenica za koje je potrebno stručno znanje kojim sud ne raspolaže.¹²

Kada sud sudi u **vijeću** nužno je da svi članovi vijeća mogu sami stručno ocijeniti činjenice koje se utvrđuju. Ako samo jedan član vijeća raspolaže potrebnim stručnim znanjem u određenom slučaju, sud mora za izvođenje dokaza odrediti vještaka. Naime, stručno znanje s kojim eventualno raspolaže samo jedan član vijeća, nije stručno znanje suda.

Ukoliko sam sud može određene činjenice pojasniti, primjerice običnim računskim operacijama, pribavljanjem podataka od određene državne institucije koja je ovlaštena voditi evidencije i podatke, iscrpnim saslušanjem stranaka i svjedoka i sl., tada **nema potrebe za vještačenjem**.¹³ U tom smislu parnični sud nije dužan vještačenjem utvrđivati iznos zateznih kamata obračunatih za period kašnjenja u plaćanju glavnog duga, ako je tužitelj priložio obračun iz kojega su vidljivi svi elementi na temelju kojih je sačinjen, a tuženik nije osporio na određeni način ni jedan od elemenata obračuna. U nedostatku prigovora nema razloga ni vještačenju.¹⁴ Usto, da bi se utvrdilo zdravstveno stanje stranke nije uvijek nužno izvesti dokaz medicinskim

8 Tako TRIVA, str. 434.

9 Usp. KULIĆ, R., *Upis i status vještaka u sudskom postupku*, „Pravni život“, broj 12/1998., str. 229.-230.

10 Takvo je stajalište zauzeo VSS u odluci Gž- 4259/74. od 2. travnja 1974. god., JANKOVIĆ, str. 290.

11 Vidi odluku VSS, Gž- 2074/76., podatak kod RISTIĆ, V. - RISTIĆ, M., *Praktikum za parnicu*, Beograd, 1989., dalje - RISTIĆ, str. 234.

12 U tom je smislu odluka VSS, Gž- 3174/77., RISTIĆ, str. 235.

13 Tako SALAJ, Š., *Uloga vještaka u parničnom postupku*, “Pravo i porezi”, XLIX, 2000., br. 10, str. 52.

14 Vidi odluku Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (dalje – VSFBiH), Pž- 129/98. od 19. kolovoza 1998. god. - Bilten sudske prakse VSFBiH, br. 2/98-10.

vještačenjem.¹⁵ I onda kad sud donosi odluku o povjeravanju djece na čuvanje i odgoj, odredit će i način održavanja osobnih odnosa roditelja s djecom. O učestalosti, trajanju i načinu održavanja tih odnosa korisno je pribaviti mišljenje vještaka (psihologa), ali to nije u svakom slučaju potrebno. Takvom vještačenju treba pristupiti ako to iziskuju interesi djeteta, odnosno ako na to upućuju neki posebni razlozi.¹⁶ Možemo kazati da je psihijatrijsko vještačenje svakako odlučan putokaz pri utvrđivanju umne, odnosno poslovne sposobnosti neke osobe, ali ne mora biti i jedini dokaz koji sud treba imati u vidu.¹⁷ Ali, iako je sud u pogledu postojanja kaznenog djela i kaznene odgovornosti vezan za pravomoćnu presudu kojom je tuženik proglašen krivim, u parničnom postupku mogu se vještačenjem utvrđivati činjenice o okolnostima nastanka štete, koje uvjetuju stupanj krivnje.¹⁸

Vještaci su **zamjenjivi** jer, u pravilu, na određenom području (suda) postoji više osoba koje posjeduju stručna znanja kojima mogu pomoći sudu pri utvrđivanju činjeničnog stanja i izvođenju zaključaka na izvršenim zapažanjem.¹⁹ To je i razlog zbog kojeg se prema vještacima koji odbiju dati iskaz ne mogu primijeniti sankcije kojima bi ih se prisililo da dadu iskaz.

Sud ocjenjuje nalaz i mišljenje vještaka kao i sve druge relevantne činjenice, te nije vezan za zaključke vještaka.

15 Usp. odluku Vrhovnog suda Republike Hrvatske (dalje – VSH), Rev- 878/88. od 8. veljače 1989. god. – PSP, 44/162.

16 Takvo je stajalište zauzeo i VSH u odluci Rev- 128/81. od 26. svibnja 1981. god. – PSP, 19/204.

17 U tom je smislu odluka VSH, Rev- 1522/81. od 23. prosinca 1981. god. – PSP, 20/130.

18 Usp. odluku VSS, Gž- 911/78., JANKOVIĆ, str. 290. Usto, prema stajalištu sudske prakse, parnični sud nije dužan vještačenjem utvrđivati iznos zatezних kamata obračunatih za period docnje tuženog u plaćanju glavnog duga, ako je tužitelj priložio obračun iz koga su vidljivi svi elementi na osnovu kojih je sačinjen, a tuženi nije osporio na određen način nijedan od elemenata obračuna (VSFBiH, Pž-129/98 od 19. 8. 1998. godine - Bilten sudske prakse VSFBiH, broj 1998/2, odl. br. 10.). Činjenica što je u parnici izostalo dokazivanje očinstva metodom genetske daktiloskopije (ispitivanje strukture i svojstva DNK), sama za sebe, ne znači da su pouzdanost drugih dokaza i istinitost činjenica na kojima je zasnovana presuda sumnjivi, odnosno da ovi dokazi nemaju vrijednost (VS Republike Srpske, Rev-302/01 od 19. 4. 2002. godine - Bilten sudske prakse VS RS, broj 2004/I, odl. br. 130; Domaća i strana sudska praksa, broj 2005/7, str. 58.). „Vještak geometar je dužan izjasniti o određenoj relevantnoj činjenici iz oblasti geodezije, pa njegov nalaz i mišljenje ne može biti pouzdan dokaz o tome koja je stranka bila posljednji posjednik sporne nekretnine (Kantonalni sud Zenica, broj: Gž-1076/05 od 13. 12. 2005. godine - Domaća i strana sudska praksa, broj 2006/14, str. 60. i 61.).

19 Zamjenjivost vještaka leži u njegovoj stručnosti, a nezamjenjivost vještaka u njegovom neposrednom zapažanju. KULIĆ, R., *Upis i status vještaka u sudskom postupku*, „Pravni život“, broj 12/1998., str. 230.

II/ UVJETI ZA OBAVLJANJE POSLOVA STALNOG SUDSKOG VJEŠTAKA

I/ Opći uvjeti

1.1. Prema odredbi čl. 29. Zakona o sudovima („Narodne novine“, broj 150/05, 16/07, 113/08, dalje – **ZS**), poslovi sudske uprave obuhvaćaju i poslove u svezi sa stalnim sudskim tumačima i vještacima. I prema odredbama čl. 8. Sudskog poslovnika („Narodne novine“, broj 158/09, 3/11., dalje - **SP**), poslovi sudske uprave obuhvaćaju osiguranje uvjeta za pravilan rad i poslovanje suda, a i poslove u svezi sa stalnim sudskim vještacima. Tako je ZS-om propisano da stalni sudski vještaci svojim stručnim znanjem pružaju sudu uslugu davanja vještačkog nalaza i mišljenja (vještačenje) kada je to potrebno radi utvrđivanja ili razjašnjenja činjenica koje se utvrđuju u postupku (ZS, čl. 138.). Sudsko vještačenje mogu obavljati pravne ili fizičke osobe. Kod uvjeta za obavljanje sudskog vještačenja, ZS propisuje da fizičke osobe moraju imati najmanje završenu srednju školsku spremu odgovarajuće struke. Pravne osobe mogu obavljati sudsko vještačenje samo u okviru svoje registrirane djelatnosti i to pod uvjetom da samo vještačenje obavljaju njihovi djelatnici koji ispunjavaju uvjete kao i fizičke osobe (ZS, čl. 139. st. 1. i 2.). Stalne sudske vještace – fizičke osobe i stalne sudske vještace u pravnim osobama imenuje i razrješava predsjednik županijskog ili trgovačkog suda za svoje područje, a postavljaju se na vrijeme od četiri godine i mogu biti ponovno imenovani (ZS, čl. 140.).²⁰ Sudski vještaci smiju isticati zvanje sudskog vještaka samo kad daju nalaz i mišljenje na zahtjev suda ili zahtjev stranaka radi ostvarenja njihovih prava, a u drugim slučajevima samo po odobrenju predsjednika suda koji ih je imenovao (ZS, čl. 141.).

Vještaci su dužni čuvati **službenu tajnu**, bez obzira na način na koji su je doznali, a posebno: sve ono što je kao službena tajna određeno zakonom ili drugim propisom; sve ono što je kao službena tajna, odnosno poslovna tajna određeno općim aktom pravne osobe, drugog tijela, organizacije ili institucije; podatke i isprave posebno označene kao službena, odnosno poslovna tajna državnih tijela ili pravnih osoba, drugih tijela, organizacije ili institucije te podatke i isprave koje su predsjednik suda ili ovlašten službenik suda označili kao službenu tajnu (ZS, čl. 144.). I prema odredbama PSSV-a stalni sudski vještak dužan je čuvati kao tajnu sve ono što je saznao obavljanjem poslova stalnog sudskog vještaka. Stalnom sudskom vještaku odnosno pravnoj osobi koja obavlja poslove stalnog sudskog vještaka zabranjeno je isticanje svojstva stalnog sudskog vještaka na javnim i privatnim površinama ili reklamiranje, osim uobičajene oznake na adresi sjedišta stalnog sudskog vještaka (PSSV, čl. 9.).

²⁰ Protiv odluke kojom se zahtjev za imenovanje sudskim vještakom odbija podnositelj ima pravo žalbe Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave odluke (ZS, čl. 140. st. 2.).

Sukladno odredbi čl 139. st. 3. ZS-a, ministar pravosuđa bio je dužan propisati pravilnikom način na koji će se utvrditi ispunjava li osoba **uvjete za obavljanje poslova stalnoga sudskog vještaka**, njihova prava i dužnosti te visinu nagrade i naknade troškova za njihov rad. U tom smislu donesen je Pravilnik o stalnim sudskim vještacima („Narodne novine“, broj 88/08. i 8/09., dalje - PSSV), prema kojemu za stalnog sudskog vještaka može biti imenovana osoba za koju se u postupku imenovanja utvrdi da, osim općih uvjeta za prijam u državnu službu, ispunjava i sljedeće uvjete: **a/** da je državljanin Republike Hrvatske,²¹ **b/** da je državljanin države članice Europske unije ili neke druge države potpisnice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru, **c/** da je zdravstveno sposoban za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka, **d/** da je nakon završenog odgovarajućeg studija odnosno odgovarajuće škole radio na poslovima u struci i to: najmanje 5 godina – ako je završio preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili preddiplomski sveučilišni studij i specijalistički diplomski stručni studij, odnosno stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij; najmanje 8 godina – ako je završio odgovarajući preddiplomski sveučilišni studij ili stručni studij; i najmanje 10 godina – ako je završio odgovarajuću srednju školu. Iznimno, liječnicima specijalistima sposobnost za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka utvrđena je položenim stručnim specijalističkim ispitom nakon provedenog specijalističkog staža, **e/** da ima sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (PSSV, čl. 2. st. 1.).²² Za stalnog sudskog vještaka **ne može se imenovati** osoba za koju postoje zapreke za prijam u državnu službu, odnosno osobe protiv kojih se vodi kazneni postupak ili koje su osuđene za kaznena djela za koje je propisana kazna od najmanje dvije godine zatvora prema domaćem ili međunarodnom pravu za kaznena djela protiv života i tijela, čovječnosti, morala, javnog ili privatnog vlasništva, javne uprave i javnog interesa ili zbog pronevjere u javnom sektoru, osim ako je nastupila rehabilitacija prema posebnom zakonu (arg. Zakon o državnim službenicima, čl. 49. st. 1.a) ili osoba kojoj je izrečena sigurnosna

21 Za stalnog sudskog tumača može se imenovati i državljanin države članice Europske unije ili neke druge države potpisnice Ugovora o Europskom gospodarskom prostoru, ako ispunjava uvjete propisane PSSV-om za domaće državljane. Državljanin države članice Europske unije kao dokaz da je ispunio obvezu da ima sklopljen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (v. PSSV, čl. 2. točka 5.), može priložiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka koji je zaključen u matičnoj državi (PSSV, čl. 3.). Ova odredba stupa na snagu danom pristupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo Republike Hrvatske (arg. PSSV, čl. 33.).

22 Prije imenovanja za stalnog sudskog vještaka kandidat, odnosno pravne osobe koje su registrirane za obavljanje vještačenja dužni su predsjedniku županijskog, odnosno trgovačkog suda koji je nadležan za njegovo imenovanje dostaviti dokaz o sklopljenom obveznom osiguranju od odgovornosti radi namirenja zahtjeva za naknadu štete, a koja je nastala uslijed njegovog djelovanja kao stalnog sudskog vještaka. Kandidat mora biti osiguran tijekom cijelog razdoblja na koje je imenovan za stalnog sudskog vještaka. Najniža svota osiguranja iznosi najmanje 200.000,00 kn. Na početku svake kalendarske godine imenovani stalni sudski vještak dužan je predsjedniku nadležnog županijskog odnosno trgovačkog suda dostaviti dokaz o zaključenom ugovoru o osiguranju za narednu tekuću godinu (PSSV, čl. 7.).

mjera dok traju pravne posljedice osude ili joj je izrečena zabrana bavljenja zanimanjem u vrijeme kada traži imenovanje za stalnog sudskog vještaka.

Pravne osobe (poseban zavod ili drugo tijelo znanstvene ustanove ili državno tijelo) ispunjavaju uvjete za sudsko vještačenje: **a/** ako se utvrdi da su registrirane za obavljanje vještačenja za odgovarajuću djelatnost što dokazuju potvrdom nadležnog suda, **b/** ako je utvrđeno da njihovi zaposlenici ispunjavaju uvjete za stalnog sudskog vještaka, što se utvrđuje uvidom u rješenje o imenovanju i popis stalnih sudskih vještaka za područje odgovarajućeg suda, **c/** ako za zaposlenike koji su imenovani stalnim sudskim vještacima ima zaključen ugovor o osiguranju od odgovornosti za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka (PSSV, čl. 4.).

1.2. Postupak imenovanja stalnih sudskih vještaka pokreće se zahtjevom koji se podnosi predsjedniku županijskog ili trgovačkog suda nadležnog prema prebivalištu podnositelja zahtjeva, odnosno sjedištu pravne osobe. Zahtjev može podnijeti i pravna osoba za svog zaposlenika pod uvjetom da je zaposlenik dao svoj pristanak u pisanom obliku. Fizička osoba zahtjevu prilaže životopis, dokaz o državljanstvu i druge propisane dokaze o ispunjavanju uvjeta za imenovanje (o državljanstvu, zdravstvenoj sposobnosti, radu u struci, školskoj spremi, ugovoru o osiguranju od odgovornosti, v. PSSV, čl. 2.). Zahtjevu se može priložiti popis objavljenih znanstvenih i stručnih radova.

Prije odlučivanja o zahtjevu predsjednik odgovarajućeg županijskog, odnosno trgovačkog suda treba uputiti kandidata na **stručnu obuku** stalnom sudskom vještaku kojeg predloži jedna od strukovnih udruga. Pohađanje stručne obuke može se istovremeno promatrati kao pravo i kao dužnost kandidata. Stručna obuka ne može trajati dulje od jedne godine. Sposobnost kandidata za obavljanje poslova stalnog sudskog vještaka utvrđuje se upravo na temelju izvješća o provedenoj stručnoj obuci kod stalnog sudskog vještaka odgovarajuće struke pod čijim je nadzorom kandidat dužan obaviti najmanje pet vještačenja, izraditi nalaz i mišljenje. Ako predsjednik županijskog, odnosno trgovačkog suda utvrdi da podnositelj zahtjeva ne ispunjava propisane uvjete ili je zahtjev nepotpun, predsjednik suda će ga odbiti (PSSV, čl. 5.).

Stručna obuka se treba obavljati prema programu što ga za svaku djelatnost, odnosno struku izradi odgovarajuća strukovna udruga. Nakon obavljene stručne obuke nadležne udruge dužne su na temelju izvješća stalnog sudskog vještaka kod kojeg je kandidat bio na stručnoj obuci, u roku od mjesec dana izraditi mišljenje u pisanom obliku o uspješnosti obavljene obuke i osposobljenosti kandidata za obavljanje poslova sudskog vještačenja i dostaviti predsjedniku odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda.

Stalni sudski vještak nakon protoka vremena na koje je imenovan za sudskog vještaka može biti **ponovno imenovan** na vrijeme od četiri godine. Zahtjev za ponovno imenovanje i priložene dokaze o ispunjavanju uvjeta vještak mora podnijeti predsjedniku nadležnog suda najkasnije 30 dana prije isteka roka na koje je postavljen. On bi trebao donijeti rješenje o ponovnom imenovanju kad utvrdi da nema zapreka za imenovanje, odnosno ako prethodno utvrdi da se protiv kandidata ne vodi kazneni postupak i da nije pravomoćno osuđen za kazneno djelo koje je

zapreka za prijam u državnu službu ili mu je izrečena sigurnosna mjera, dok traju pravne posljedice osude ili mu je izrečena zabrana bavljenja zanimanjem. Ponovno imenovani stalni sudski vještak ne daje prisegu i nije dužan obaviti stručnu obuku (PSSV, čl. 11.).

Predsjednik odgovarajućeg županijskog, odnosno trgovačkog suda treba **razriješiti** imenovanog stalnog sudskog vještaka: **a/** ako to sam zatraži, **b/** ako se utvrdi da nisu postojali, odnosno da su prestali uvjeti na temelju kojih je imenovan, **c/** ako je pravomoćnim odlukom nadležnog tijela proglašen nesposobnim za obavljanje djelatnosti ili struke za koju je imenovan, **d/** ako mu je pravomoćnom sudskom odlukom oduzeta poslovna sposobnost, **e/** ako je stalnom sudskom vještaku izrečena pravomoćna presuda za kazneno djelo koje je zapreka za prijam u državnu službu ili mu je izrečena sigurnosna mjera, dok traju pravne posljedice osude ili mu je izrečena zabrana bavljenja zanimanjem kada traži imenovanje za stalnog sudskog vještaka, **f/** ako nesavjesno ili neuredno obavlja povjerene mu poslove vještačenja, **g/** ako ne zaključi ugovor o osiguranju od odgovornosti stalnog sudskog vještaka te **h/** ako povrijedi odredbe o dužnosti čuvanja tajne. Protiv rješenja o razrješenju vještaka dopuštena je žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave rješenja, koja se predaje neposredno ili se šalje poštom predsjedniku odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda, u dva primjerka s dva preslika rješenja (PSSV, čl. 12.).

2/ Vještaci medicinske struke

Za vještaka može u načelu biti imenovana i osoba koja ima posebno stručno znanje iz određenog područja **medicinske djelatnosti**. Medicinsko vještačenje je postupovna radnja u kojoj se medicinski pojmovi i instituti prevode na zakonom zadane institute i kategorije.²³ Međutim, sama medicinska stručnost nekog liječnika, pa bila ona i iznadprosječna, nikako ne jamči da će on i kao vještak zadovoljiti.²⁴ Stoga, svaka osoba koja se namjerava baviti vještačenjem na području medicinske djelatnosti, dužna je ispunjavati sve (druge) uvjete propisane za stalne sudske vještake. Što se stalnih sudskih vještaka medicinske struke tiče, program obavljanja stručne obuke donosi Hrvatska liječnička komora, Hrvatska stomatološka komora odnosno druga strukovna komora. Stručna obuka liječnika specijalista s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore i Hrvatske stomatološke komore ne može trajati dulje od 6 mjeseci, a liječnika specijalista s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore, odnosno Hrvatske stomatološke komore kojom mu je priznato zvanje primarijusa ili koji je u znanstveno-nastavnom zvanju, ne može trajati dulje od 3 mjeseca. Liječnik specijalista sudske medicine s valjanom licencijom Hrvatske liječničke komore nije dužan obaviti stručnu obuku (PSSV, čl. 6.).

23 Tako GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008., str. 18.

24 Vidi ZEČEVIĆ, D., i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004., str. 222.

U tom smislu, na temelju članka 6. PSSV-a i članka 7. točka 8. alineja 20., te članka 19. točke 1. Statuta Hrvatske liječničke komore (Narodne novine, broj 55/08.), Vijeće Hrvatske liječničke komore na sjednici održanoj 8. svibnja 2009. donijelo je Pravilnik o provođenju izobrazbe kandidata za stalne sudske vještake (dalje – **Pravilnik**),²⁵ kojim se uređuje provođenje izobrazbe za liječnike – kandidate za stalne sudske vještake (dalje – **kandidat**), postupak imenovanja mentora liječniku – kandidatu te prava i obveze kandidata i mentora (Pravilnik, čl. 1.).

Za stalnog sudskog vještaka (medicinske struke) može se imenovati osoba koja, pored toga što ispunjava **uvjete** propisane PSSV-om za sve stalne sudske vještake, ima važeće odobrenje za samostalan rad (licenciju) izdano od Hrvatske liječničke komore (dalje – **HLJK**), te prođe izobrazbu koju provodi HLJK u skladu s odredbama Pravilnika i Programom koji je sastavni dio Pravilnika. Izobrazba liječnika specijalista – kandidata ne može trajati dulje od šest (6) mjeseci, a liječnika specijalista – kandidata kojemu je priznat naziv *primarijus* ili koji je u znanstvenonastavnom zvanju, ne može trajati dulje od tri (3) mjeseca (Pravilnik, čl. 2. i 3.).

U pravilu **zahtjev** za provođenje izobrazbe kandidat podnosi HLJK nakon podnošenja zahtjeva za imenovanje stalnim sudskim vještakom pred nadležnim sudom, a iznimno izobrazbi mogu pristupiti i liječnici koji nisu podnijeli zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom, odnosno liječnici koji pružaju stručnu pomoć pravosudnim tijelima Republike Hrvatske i ostalim ovlaštenim osobama (eksperti, stručni pomoćnici i slično) (Pravilnik, čl. 4.). Nakon primitka zahtjeva za provođenje izobrazbe stručne službe HLJK upućuju kandidata na izobrazbu za stalne sudske vještake. Izobrazba se sastoji od teorijskog dijela koji se provodi u obliku tečaja i praktičnog dijela koji obuhvaća rad pod nadzorom mentora (Pravilnik, čl. 5. i 6.). Tijekom trajanja izobrazbe kandidat je obavezan pod nadzorom mentora izraditi pet (5) nalaza i mišljenja (Pravilnik, čl. 10.).

Teorijski dio izobrazbe obuhvaća 20 školskih sati, a obavlja se u obliku tečaja čiji je sadržaj propisan Programom koji je sastavni dio ovog Pravilnika. U tijeku tečaja kandidat se upoznaje sa zakonskim i podzakonskim propisima Republike Hrvatske kojima su regulirani poslovi sudskog vještačenja te s načinom izrade nalaza i mišljenja. Po završetku tečaja kandidat polaže ispit provjere znanja (Pravilnik, čl. 7.).²⁶ **Praktični dio izobrazbe** provodi se kroz praktičan rad pod nadzorom mentora, a može obuhvaćati rad na terenu, pristup na glavnoj raspravi ili prikupljanje podataka radi izrade nalaza i mišljenja (Pravilnik, čl. 9.).

Mentor kandidata mora biti iste specijalnosti, odnosno uže specijalnosti kao i kandidat, te može biti samo liječnik koji je: **a/** imenovan stalnim sudskim vještakom

25 Pravilnik je objavljen na oglasnoj ploči Komore dana 11. svibnja 2009. godine te je stupio na snagu dana 19. svibnja 2009. godine.

26 Tečaj se boduje i kategorizira u skladu s odredbama Pravilnika o sadržaju, rokovima i postupku trajne medicinske izobrazbe i provjere stručnosti liječnika Hrvatske liječničke komore, a polaznici dobivaju potvrdnice koje mogu koristiti u postupku obnove odobrenja za samostalan rad (licence).

rješenjem odgovarajućeg županijskog, odnosno trgovačkog suda u Republici Hrvatskoj; **b/** član Komore s važećim odobrenjem za samostalan rad (licencom); **c/** nakon imenovanja stalnim sudskom vještakom samostalno izradio najmanje deset (10) nalaza i mišljenja (Pravilnik, čl. 11.). Izvršni odbor HLJK-a sastavlja popis mentora pod čijim će nadzorom kandidat obaviti praktični dio izobrazbe na temelju prijedloga stručnih društva i medicinskih fakulteta u Republici Hrvatskoj.²⁷ Predsjednik HLJK imenuje mentora svakom kandidatu odlukom protiv koje nezadovoljna stranka može uložiti žalbu Izvršnom odboru HLJK-a u roku od 15 dana od dana primitka pismenog otpravka odluke.²⁸

Nakon obavljenog praktičnog dijela izobrazbe, mentor podnosi predsjedniku HLJK-a pisano **izvješće** o provedenoj izobrazbi,²⁹ na temelju kojega je predsjednik HLJK dužan u roku od mjesec dana po primitku izvješća, izraditi pisano **mišljenje** o uspješnosti obavljene izobrazbe i osposobljenosti kandidata za obavljanje poslova sudskog vještačenja. Ono se dostavlja predsjedniku odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda kod kojeg je kandidat podnio zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom (Pravilnik, čl. 18.).

Nakon provedenog postupka i prikupljenih dokaza predsjednik odgovarajućeg županijskog odnosno trgovačkog suda **rješenjem odlučuje o zahtjevu**.³⁰ Protiv rješenja kojim je zahtjev za imenovanje stalnim sudskim vještakom određene struke odbijen dopuštena je žalba Ministarstvu pravosuđa u roku od 15 dana od dostave rješenja, koja se neposredno predaje ili se šalje poštom predsjedniku županijskog odnosno trgovačkog suda koji je donio rješenje, u dva primjerka s dvije preslike rješenja (PSSV, čl. 8).

27 Izvršni odbor Komore donosi odluku o iznosu i načinu plaćanja troškova izobrazbe. Troškovi izobrazbe obuhvaćaju kotizaciju za tečaj odnosno teorijski dio izobrazbe te naknadu mentoru za praktični dio izobrazbe. Troškove izobrazbe snosi kandidat (Pravilnik, čl. 19.).

28 Kandidat ima pravo mentoru postavljati pitanja i tražiti pojašnjenja određenih stručnih problema kao i na drugi oblik stručne pomoći koji proizlazi iz odnosa kandidata i mentora. Odmah po saznanju o imenovanju mentora, kandidat je dužan kontaktirati mentora, surađivati s njime te postupati u skladu s njegovim uputama kroz cijelo vrijeme obavljanja praktičnog dijela izobrazbe (Pravilnik, čl. 14.). Mentor je obvezan prihvatiti provođenje praktičnog dijela izobrazbe dodijeljenog mu kandidata. Iznimno, mentor može odbiti provođenje izobrazbe dodijeljenog kandidata ukoliko za to postoje objektivni ili opravdani razlozi. Opravdanost razloga procjenjuje Izvršni odbor HLJK. Mentor koji iz opravdanih razloga ne može prihvatiti provođenje mentorstva, mora u roku od osam dana (8) od dana primitka odluke o imenovanju, obavijestiti Izvršni odbor HLJK o razlozima neprihvatanja mentorstva. U slučaju opravdanosti razloga, predsjednik Komore donosi odluku o imenovanju novog mentora (Pravilnik, čl. 15.). U praktičnom dijelu izobrazbe, mentor je obvezan kandidata poučiti o načinu obavljanja poslova sudskog vještačenja, uputiti ga u način izrade nalaza i mišljenja, način prouke sudskog spisa odnosno upoznati ga sa svim važnim pitanjima sudskog vještačenja (Pravilnik, čl. 16.).

29 Pisano izvješće mora sadržavati ime i prezime kandidata, znanstveni stupanj, specijalnost ili užu specijalnost, vrijeme trajanja izobrazbe, mjesto obavljanja izobrazbe, broj izrađenih nalaza i mišljenja te kratki prikaz provedene izobrazbe.

30 Imenovani vještak daje prisegu (koju treba i potpisati) pred predsjednikom suda koji ga je imenovao za vještaka. Sadržaj prisege glasi: »Prisežem svojom čašću povjerenja mi vještačenja obavljati savjesno i prema svom najboljem znanju, a svoje nalaze i mišljenja iznijeti točno, potpuno i objektivno sukladno propisima o vještačenju.« (PSSV, čl. 10.).

III/ ODREĐIVANJE VJEŠTAKA

1. Vještačenje obavljaju vještaci koje **određuje parnični sud** (ZPP, čl. 251. st. 1.).³¹ Sud je slobodan u odlučivanju hoće li odrediti dokazivanje vještačenjem, a iznimka je pravilo o dužnosti suda uzeti tumača.³² Sud treba odlučiti o tome koje struke ili specijalnosti treba biti vještak, a treba donijeti odluku i o osobi vještaka.³³

Prijedlog za izvođenje dokaza vještačenjem stranke mogu postaviti u tužbi (ZPP, čl. 186. st. 1.), odgovoru na tužbu (ZPP, čl. 285.), podnescima (ZPP, čl. 106.), pripremnom ročištu (ZPP, čl. 284.) i ročištu za glavnu raspravu (ZPP, čl. 299.). Značaj nalaza i mišljenja vještaka ima samo nalaz i mišljenje onoga vještaka kojega je u tom svojstvu odredio parnični sud, a ne i nalaz i mišljenje osobe koju je angažirala neka od stranaka.³⁴ Stoga sud nije dužan nalaz i mišljenje vještaka koji je tužitelj priložio uz tužbu, te koji je sastavljen po nalogu tužitelja, prihvatiti samo zato što ga je dala osoba koja je stalni sudski vještak.³⁵ Nalaz i mišljenje koje jedna od stranaka izradi o svom trošku samo je pomoćna građa u parničnom postupku.³⁶

31 Prema stajalištu ranije sudske prakse, utemeljene na suđenju u vijeću, okolnost da vještačenje nije obavio vještak kojeg je odredilo raspravno vijeće, već drugi vještak kojem je taj zadatak povjerio predsjednik vijeća, može biti relativno bitna povreda odredaba parničnoga postupka. Vidi odluku VSH, Rev- 575/84. od 17. svibnja 1984. god. – PSP, 25/189.

32 Usp. TRIVA-DIKA, str. 526. Odredbe članka 251., članka 252. stavka 2., čl. 253. do 257, članka 258. stavka 2. i članka 262. ZPP-a na odgovarajući se način primjenjuju i na tumače (ZPP, čl. 263.). Odredbama ovoga članka izjednačeni su procesni položaj, prava i dužnosti tumača i vještaka. **Tumači** (njem. *Dolmetscher*) su vrsta vještaka koji pomažu sudu da se sporazumijeva sa sudionicima u postupku koji ne znaju jezik suda ili koji se normalno ne mogu s drugim sporazumijevati. Tumač može biti samo jedna fizička osoba. Sud mora postaviti tumača kada saslušava svjedoka koji ne zna jezik na kojem se vodi postupak ili je gluh, nijem i nepismen. Saslušavanje svjedoka i stranaka uz sudjelovanje vještaka-tumača obvezno je i kad bi se sud mogao sporazumijeti s njima na njihovom jeziku, jer je dužan i drugim sudionicima u postupku omogućiti praćenje tijekom raspravljanja (Usp. TRIVA, str. 439.). Tumač je na zahtjev suda dužan obrazložiti svoj način prevođenja, odnosno sporazumijevanja (arg. iz čl. 260. ZPP-a.). Tumača je sud dužan upozoriti na dužnost točnoga prevođenja, odnosno tumačenja onoga što je saslušani svjedok izjavio, te onoga što sud pita ili priopćava saslušanom svjedoku. Tumač je svoju funkciju dužan obaviti u skladu s pravilima jezika, odnosno drugim pravilima sporazumijevanja (arg. iz čl. 258. ZPP-a). Tumač je kazнено odgovoran za lažno prevođenje, odnosno objašnjavanje. Tumač koji u postupku pred sudom dađe lažan iskaz, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine. Vidi Kazneni zakon čl. 303. Davanje lažnog iskaza kao kazнено djelo obuhvaća dva djela: lažno iskazivanje svjedoka, vještaka, prevoditelja ili tumača u postupku pred sudom (st. 1.), te lažno iskazivanje stranke u postupku (st. 2.). Prema stajalištu sudske prakse, sud nije ovlašten narediti stranci da uplati određenu svotu novca radi podmirenja troškova prevođenja podneska od ovlaštenog sudskog tumača, pa nisu ispunjene pretpostavke za odbacivanje tužbe kad tužitelj nije postupio po nalogu suda (Usp. odluku PSH, Pž- 539/90. od 6. ožujka 1990. god. – PSP, 46/195.).

33 Tako i šire o tome kod ŠTIMAC, S., *Pravni aspekt medicinskog vještačenja nematerijalne/ neimovinske štete*, „Vještak”, god. XXVIII, 2008., broj 1, str. 181.-192.

34 Vidi odluku VSH, Rev- 797/01. od 26. rujna 2001., IO 2/02-178.

35 U tom je smislu odluka ŽS u Varaždinu, Gž- 1652/05. od 3. studenoga 2005., IO- 2/06-254.

36 Usp. CRNIĆ, I., *Zadaće medicinskog vještaka u parničnom postupku za naknadu neimovinske štete*, „Odvjetnik“, 2008., broj 5-6, str. 35.

To, pak, ne znači da sud ne može za vještaka odrediti osobu koju je jedna od stranaka bila prethodno angažirala da utvrdi određene činjenice.

Sud može odrediti za vještaka osobu koja je državljanin druge države samo ako takva osoba po propisima Republike Hrvatske može biti imenovana za stalnog sudskog vještaka od nadležnog tijela za imenovanje stalnih vještaka.³⁷

Protiv odluke suda kojom se određena osoba postavlja za vještaka, kao i drugih rješenja koje je sud donio u svezi s tim, nije dopuštena žalba (v. čl. 262. ZPP-a).

2. Prije nego što odredi koje će osobe uzeti za vještake sud bi o tome trebao saslušati stranke. U hitnim slučajevima sud može odrediti vještaka, iako prije toga stranke nisu saslušane (ZPP, čl. 251. st. 2.).

Sud može odrediti vještačenje i protivno suglasnoj volji stranaka. Sud nije vezan prijedlogom stranaka koga će imenovati kao vještaka, jer su vještaci pomoćnici suda koji popunjavaju njegovo znanje u stručnim pitanjima, pa se stoga sudu mora prepustiti da sam izabere svoje pomoćnike.³⁸ Predviđeno prethodno saslušanje stranaka o osobama koje namjerava uzeti za vještaka, nužno je i korisno kako bi se izbjegli eventualni naknadni zahtjevi za izuzeće vještaka i time spriječilo nepotrebno odugovlačenje postupka.

3. Parnični sud može ovlastiti predsjednika vijeća ili zamoljenog suca da oni odrede vještake ako je njima povjereno izvođenje dokaza vještačenjem (ZPP, čl. 251. st. 3.). Kad je vještačenje povjereno stručnoj ustanovi, ona određuje jednu ili više osoba koje će u njezino ime obaviti vještačenje.³⁹

4. Umjesto određenog vještaka sud može uvijek odrediti drugog vještaka (ZPP, čl. 251. st. 4.). Pri donošenju odluke o imenovanju drugog vještaka umjesto već određenog vještaka, sud mora voditi računa da nesvršishodna zamjena vještaka može prouzročiti dodatne troškove i odugovlačenje postupka (v. čl. 10. ZPP-a).

IV/ OBAVLJANJE VJEŠTAČENJA - FIZIČKE I PRAVNE OSOBE

1. Kad sud ocijeni da je vještačenje potrebno, u skladu s načelom ekonomičnosti u postupku, vještačenje se mora provesti što brže i sa što manje troškova (ZPP, čl. 10.). Vještačenje, u pravilu, obavlja jedan vještak, a kad sud ocijeni da je vještačenje složeno, može odrediti dva ili više vještaka (ZPP, čl. 252. st. 1.).

Pri izboru vještaka mora se voditi računa o stručnim kvalifikacijama i kvalitetama onoga tko se imenuje vještakom. Tako u jednoj parnici može biti određeno više vještaka različitih struka. Tijekom vještačenja može se povećati broj vještaka, u pravilu zbog multidisciplinarnoga pristupa utvrđivanju ili ocjeni neke važne činjenice.

37 U tom je smislu odluka VS FBiH, Rev- 22/99. od 6. srpnja 1999. god. - Bilten sudske prakse Vs FBiH, br. 2/99-17.

38 Vidi ZUGLIA, S., TRIVA, S., *Komentar zakona o parničnom postupku*, Zagreb, 1957., dalje - ZUGLIA-TRIVA, str. 580.

39 Takvo je stajalište zauzeo VSH u odluci Rev- 1001/90. od 11. rujna 1990. god. - PSP, 50/136.

2. Vještaci se određuju, ponajprije, iz **reda imenovanih sudskih vještaka** za određenu vrstu vještačenja (ZPP, čl. 252. st. 2.), ali sud nije vezan za listu sudskih vještaka, nego može po potrebi za vještaka odrediti i drugu osobu.⁴⁰ Naime, službenu listu stalnih sudskih vještaka treba shvatiti kao pomoćno sredstvo, podsjetnik, adresar osoba prikladnih za obavljanje vještačenja, i ta lista može imati samo značenje preporuke i sugestije, a ne i obvezatnog izvora.⁴¹ Za određenu vrstu vještačenja, sud može odrediti vještake i izvan reda stalnih sudskih vještaka. Primjerice, ako za određenu vrstu vještačenja nema stalnog sudskog vještaka, ili je stalni sudski vještak spriječen, ili postoji opasnost od odgađanja. Vođenje popisa ili registara stalnih sudskih vještaka obavlja se u uredu predsjednika suda (arg. SP, čl. 34.). Popis stalnih sudskih vještaka koji obavljaju sudsko vještačenje za sve sudove objavljuje prema potrebi Ministarstvo pravosuđa u »Narodnim novinama« (ZS, čl. 142.). Popis stalnih sudskih vještaka po pojedinim područjima vještačenja i popis pravnih osoba za obavljanje poslova vještačenja, moraju voditi uredno i na vrijeme. Imenovani stalni sudski vještaci i pravne osobe unose se na jedinstveni elektronički popis stalnih sudskih vještaka za područje cijele Republike Hrvatske. Za unošenje na popis nadležan je županijski odnosno trgovački sud koji je imenovao vještaka i o tome redovno obavijestio Ministarstvo pravosuđa. Ako pravna osoba prestane s radom ili prestane obavljati poslove sudskog vještačenja, odnosno ako stalni sudski vještak umre, bude razriješen ili ako nije ponovno imenovan, briše se s popisa stalnih sudskih vještaka (PSSV, čl. 16.). Županijski, trgovački i općinski sudovi objavljuju na oglasnoj ploči obavijest o mogućnosti uvida stranaka u popis stalnih sudskih vještaka u uredu predsjednika suda (PSSV, čl. 17.).

Značaj nalaza i mišljenja vještaka u parnici ima samo nalaz i mišljenje vještaka kojega je u tom svojstvu odredio sud u konkretnoj parnici, bez obzira na to što se radi o stalnom sudskom vještaku.⁴²

3. Vještačenje sud može povjeriti i nekoj **stručnoj ustanovi** (bolnici, kemijskom laboratoriju, fakultetu i sl.), posebno ako drži da je potrebno vještačenje toliko teško i složeno da na izradi nalaza i mišljenja treba raditi više stručnjaka i/ili se pri izradi nalaza i mišljenja treba koristiti posebna tehnička sredstva i opreme s kojom te ustanove raspoložu. Međutim, nije isključeno da se nekada i u ovim ustanovama vještačenje povjeri samo jednom stručnjaku, koji preuzima i odgovornost za nalaz i mišljenje. Da bi izvršila vještačenje, stručna ustanova mora imati na raspolaganju materijal potreban za vještačenje. U tom je smislu sud dužan toj ustanovi staviti na raspolaganje traženi materijal. Ako postoje posebne ustanove za određene vrste vještačenja (vještačenje lažnog novca, rukopisa, daktiloskopsko vještačenje i sl.), takva vještačenja, a osobito složenija, povjerit će se, u prvom redu, tim ustanovama. Odluka suda kojom se vještačenje povjerava ovim ustanovama, ne može se pobijati žalbom. Popis pravnih osoba (stručnih ustanova) koje obavljaju

40 Usp. odluku VSH, Rev- 1849/80. od 17. veljače 1981. god. – PSP, 19/205.

41 Tako TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Zagreb, 2004., (dalje : **TRIVA-DIKA**), str. 530.

42 Vidi odluku ŽS u Bjelovaru, Gž- 1473/98. od 4. studenoga 1998. god. – IO, 1/1999-151.

sudsko vještačenje za sve sudove objavljuje prema potrebi Ministarstvo pravosuđa u »Narodnim novinama« (ZS, čl. 142.).

V/ DUŽNOST VJEŠTAČENJA

1. Svaka osoba koju sud imenuje za vještaka **dužna je odazvati se** pozivu suda. Određeni vještaci **dužni su iznijeti svoj nalaz i mišljenje** (ZPP, čl. 253.). U nalazu se daju temeljni podaci o predmetu vještačenja i nađenom stanju, pa je nalaz svojevrsni opis predmeta vještačenja. Iz mišljenja vještaka vidi se kojim je pravilima (svoje) struke vještak izveo zaključak te je mišljenje, u stvari, odgovor koji je sud tražio od vještaka.

2. Odredbama čl. 253. st. 2. i 3. ZPP-a, uređuje se pitanje **oslobađanja od dužnosti vještačenja**. Ako utvrdi da postoje okolnosti navedene u st. 2. čl. 253. ZPP-a, odnosno razlozi zbog kojih bi i svjedok mogao uskratiti svjedočenje ili odgovor na pojedino pitanje, nadležni sud mora donijeti rješenje kojim će osloboditi vještaka od dužnosti vještačenja. Protiv rješenja suda vještak ima pravo na samostalnu suspenzivnu žalbu (v. čl. 378. i 379. ZPP-a).

Iako se to u odredbama st. 2. čl. 253. ZPP-a izričito ne spominje, smatramo kako bi određeni vještak, pored postojanja okolnosti iz čl. 237. i 238. ZPP-a, mogao zatražiti da ga se oslobodi dužnosti vještačenja i onda kad bi vještačenjem povrijedio dužnost čuvanja službene ili vojne tajne (v. čl. 237. ZPP-a).

3. Sud može vještaka, na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja i iz **drugih opravdanih razloga** (ZPP, čl. 253. st. 3.).

Odredbama st. 3. čl. 253. ZPP-a nije poimenice određeno koji su to „drugi opravdani razlozi” zbog kojih sud može vještaka osloboditi dužnosti vještačenja na njegov zahtjev. Smatrao kako bi to, u prvom redu, mogla biti činjenica da vještak ne raspolaže potrebnim stručnim znanjem ili tehničkim sredstvima za obavljanje vještačenja. Mogući opravdani drugi razlozi bili bi i zauzetost drugim službenim ili neodgodivim privatnim poslovima, bolest, službena spriječenost, postojanje okolnosti zbog kojih stranke mogu tražiti izuzeće vještaka i sl.

Opravdanost razloga ocjenjuje sud prema svojem uvjerenju savjesnom i brižljivom ocjenom svih konkretnih okolnosti (v. ZPP, čl. 8.) i pri tome sud nije uvijek dužan uvažiti zahtjev vještaka i kad utvrdi da su izneseni razlozi opravdani. To stoga jer pojedini vještaci mogu, s obzirom na njihovu specifičnu stručnost, biti *de facto* nezamjenjivi.

Oslobodjenje od dužnosti vještačenja može tražiti i ovlaštena osoba tijela ili pravne osobe u kojoj vještak radi. Ustanova može tražiti oslobađanje od dužnosti vještačenja za svoga ovlaštenog djelatnika u pravilu onda kada smatra da je zbog poslova u samoj ustanovi spriječen prihvatiti obavljanje vještačenja, a posebno onda ako se predviđa da će vještačenje duže trajati.

Protiv odluke suda kojom se odbija zahtjev vještaka ili ustanove za oslobađanje od dužnosti vještačenja, vještak ima pravo na posebnu suspenzivnu žalbu.

VI/IZUZEĆE VJEŠTAKA

Odredbama čl. 254. ZPP-a, uređuju se uvjeti, način i postupak za izuzeće vještaka.

Vještak može biti izuzet iz istih razloga iz kojih može biti izuzet sudac. Ulogu vještaka ne mogu obavljati član vijeća, zapisničar, stranka i njezin zastupnik. Ali za vještaka može biti određena osoba koja je u istoj parnici saslušana kao svjedok. Za vještaka sud može odrediti i osobu koju je jedna od stranaka bila prethodno angažirala da utvrdi određene činjenice.⁴³

Odredbе čl. 254. ZPP-a o izuzeću vještaka primjenjuju se samo onda ako je zahtjev postavila stranka. Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem. Ako je sud prije određivanja vještaka saslušao stranku o osobi vještaka, stranka se dužna tom prilikom izjasniti o izuzeću (ZPP, čl. 254. st. 2.). U zahtjevu za izuzeće vještaka stranka je dužna navesti okolnosti na kojima temelji svoj zahtjev za izuzeće. Stranka se ne može pozivati na nedovoljnu stručnost vještaka kao razlog za njegovo izuzeće.

Iako iz odredaba članka 254. ZPP-a izričito ne proizlazi da se vještak može izuzeti i po službenoj dužnosti, držimo neprijepornim da sud može i po službenoj dužnosti smijeniti vještaka (v. ZPP, čl. 251.), ako utvrdi da okolnosti navedene u čl. 71. ZPP-a dovode u sumnju njegovu nepristranost.

Ako smatra da postoje okolnosti iz čl. 71. ZPP-a, vještak može i sam tražiti da bude oslobođen dužnosti vještačenja (arg. iz čl. 253. st. 3. ZPP-a). Ako sam vještak drži da postoji neki od uvjeta iz čl. 71. ZPP-a, zatražit će da ga se, sukladno odredbama čl. 253. ZPP-a, oslobodi od dužnosti vještačenja. Sud može vještaka, također na njegov zahtjev, osloboditi dužnosti vještačenja i iz drugih opravdanih razloga.⁴⁴

Odredbama st. 2. i 6. čl. 254. ZPP-a, određuje se **rok** u kojemu stranka može istaknuti zahtjev za izuzeće vještaka. Stranka je dužna podnijeti zahtjev za izuzeće vještaka čim sazna da postoji razlog za izuzeće, a najkasnije prije početka izvođenja dokaza vještačenjem. Ako je sud prije određivanja vještaka saslušao stranku o osobi vještaka, stranka se dužna tom prilikom izjasniti o izuzeću. Ako je stranka saznala za razlog izuzeća poslije obavljenog vještačenja i prigovara vještačenju iz tog razloga, sud bi trebao postupiti kao da je zahtjev za izuzeće stavljen prije obavljenog vještačenja. Nakon što je vještačenje obavljeno, stranka može, sukladno odredbama st. 6. čl. 254. ZPP-a, prigovoriti vještačenju samo onda ako je za razlog izuzeća saznala nakon vještačenja.

O zahtjevu za izuzeće **odlučuje** sud. Sudac zamoljenog suda i predsjednik vijeća odlučuju o izuzeću ako im je povjereno izvođenje dokaza vještačenjem. Kada

43 U tom je smislu odluka VSH, Rev- 2265/85. od 27. veljače 1986. god. – JANKOVIĆ, str. 293.

44 Usp. POGARČIĆ, Z., *Dokazi i izvođenje dokaza u parničnom postupku*, „Slobodno poduzetništvo”, 1999., br. 20, str. 146.

sud uvaži zahtjev stranke za izuzeće vještaka, postaviti će odmah novoga vještaka. Ako sud usvoji zahtjev stranke za izuzeće vještaka zbog okolnosti iz st. 6. čl. 254. ZPP-a, odnosno nakon obavljenog vještačenja, **postaviti** će također novoga vještaka i ponoviti će već obavljeno vještačenje.

Eventualno sudjelovanje u postupku vještaka za kojeg je bilo osnove da bude izuzet, ne predstavlja apsolutno bitnu **povredu** određaba parničnog postupka (arg. iz čl. 354. st. 2. ZPP-a).

Protiv rješenja kojim se prihvaća zahtjev za izuzeće nije dopuštena **žalba**, a protiv rješenja kojim se zahtjev odbija nije dopuštena posebna žalba.

VII/ POZIVANJE VJEŠTAKA

Vještaci se pozivaju dostavom pisanog poziva u kojem se navodi ime, prezime i zanimanje pozvanoga, vrijeme i mjesto dolaska, predmet u svezi s kojim se poziva i naznaka da se poziva kao vještak. U pozivu se vještak mora upozoriti na posljedice neopravdanog izostanka (ZPP, čl. 256.) i na pravo na naknadu troškova (ZPP, čl. 257.). Pozivu se moraju odazvati i one osobe koje smatraju da ne raspoložu stručnim znanjem ili tehničkim sredstvima potrebnim za vještačenje, kao i oni koji smatraju da zbog drugih razloga nisu dužni vještačiti, jer se pozvanome ne može prepustiti da sam ocijeni je li stvarno i pravno u mogućnosti vještačiti.⁴⁵

VIII/ NALOG VJEŠTAKU I IDENTIFIKACIJA VJEŠTAKA

Odredbama čl. 258. ZPP-a uređena je tzv. **pripremna faza** vještačenja, u okviru koje sud mora vještaka upoznati s predmetom vještačenja. U tom će smislu sud pozvati vještaka da predmet vještačenja brižljivo razmotri, točno navede sve što opazi i nađe i svoje mišljenje iznese savjesno i sukladno pravilima znanosti i vještine. **Određivanje predmeta i opsega vještačenja** posebno je značajno jer neprecizno određivanje predmeta i opsega vještačenja ili njihov potpuni izostanak, mogu rezultirati potrebom za brojnim dopunama nalaza i mišljenja, a time i nepotrebnim produženjem trajanja postupka i dodatnim troškovima.⁴⁶

Pritom će sud upozoriti vještaka i na posljedice davanja **lažnog iskaza**. Vještak koji u postupku pred sudom da lažan iskaz, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine (arg. Kazneni zakon, „Narodne novine”, broj 110/97., 28/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 105/04., čl. 303.). Iskaz vještaka je lažan kada vještak u nalazu ne navede sve ono što je opazio i našao ili navede da je našao i opazio nešto što ne postoji, kao i onda kada u stručnom mišljenju protivno svojoj savjesti i poznavanju znanstvenih pravila, odnosno pravila struke, izvede nepravilne zaključke.

45 Vidi TRIVA, str. 435. i TRIVA–DIKA, str. 528.

46 Tako ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2004., str. 150.

Od vještaka se može tražiti da, da samo nalaz, ili i nalaz i mišljenje o predmetu vještačenja. Hoće li sud od vještaka zahtijevati samo davanje mišljenja ili davanje mišljenja i nalaza, zavisi od toga što se utvrđuje vještačenjem. Ako mišljenja vještaka nisu data po traženju suda i u postupku kod suda korištena kao dokazi, ne smatraju se dokazima u smislu ZPP-a.⁴⁷

Nakon toga sudac bi trebao vještaka pitati za ime i prezime, ime oca, zanimanje, boravište, mjesto rođenja, godine života i njegov odnos sa strankom (ZPP, čl. 258. st. 2.).

IX/ RUKOVOĐENJE VJEŠTAČENJEM

1/ U skladu s načelom sudskog upravljanja postupkom, sud rukovodi vještačenjem tako što neposredno prati rad vještaka, postavlja vještaku pitanja, traži razjašnjenja, skreće vještaku pozornost na određene okolnosti, daje mu potrebne informacije o tijeku parnice i okolnostima značajnim za vještačenje, daje vještaku mogućnost da prati glavnu raspravu i dr. (ZPP, čl. 259.).

Vještaci su dužni odgovorno, savjesno, profesionalno i etički besprijekorno ispunjavati svoje obveze prema naručitelju uz primjenu načela objektivnosti, nepristranosti, i stručnog znanja (Etički kodeks Statuta Hrvatskog društva sudskih vještaka, dalje – **Kodeks**, čl. 2.) te poštivati sve zakonske i druge propise, međunarodna pravila i pravila struke (Kodeks, čl. 3.).

Što se **načina i mjesta izvođenja vještačenja** tiče, vještačenje se može obaviti u prisustvu suca/vijeća i izvan zgrade suda. Izvan sudske zgrade mogu se obavljati samo one službene radnje koje su na temelju zakonskih propisa potrebne za rješavanje pojedinih predmeta. U tom smislu, o potrebi izlaska radi obavljanja vještačenja odlučuje vijeće, odnosno sudac pojedinac koji rješava taj predmet, a o svakom uredovanju izvan sudske zgrade treba obavijestiti ured predsjednika suda (SP, čl. 86.). Predsjednik suda i suci koji obavljaju službene radnje izvan sudske zgrade trebaju nastojati uredovanja u kojima sudjeluju sudski vještaci pripremiti tako da isti vještak prilikom izlaska u isto ili približno vrijeme, u istom mjestu ili smjeru, obavi više vještačenja ili drugih službenih radnji (SP, čl. 87.). Ako je osiguran predmet vještačenja, vještačenje je moguće obaviti i u sudu. Najčešće vještak obavlja vještačenje na temelju uputstava koja je dobio u rješenju suda kojim je određeno vještačenje, nakon čega dostavlja sudu i parničnim strankama svoj nalaz i mišljenje.

Sud nije vezan ni stručnim nalazom niti mišljenjem vještaka, i može ih, vodeći se pravilima logike, podvrgnuti analizi i kritici.

Rukovođenje vještačenjem ogleda se, među ostalim, i u pokazivanju predmeta vještačenja vještaku. Vještak je vezan uputstvima i zahtjevima suda, jer je sud naredio vještačenje i dobro mu je poznato na koja stručna pitanja traži odgovore. Stoga između suda i vještaka mora postojati stalni kontakt i suradnja, jer to omogućava davanje dopunskih uputstava vještaku i smjernica za njegov rad.

47 Vidi odluku Kantonalnog suda u Sarajevu, GŽ- 13/98.

Stranke, njihovi zakonski zastupnici i punomoćnici mogu po odobrenju predsjednika vijeća neposredno postavljati pitanja vještaku (v. čl. 311. ZPP-a).

Ako je sud propustio voditi vještačenje, a posebno ako je propustio odrediti vještaku predmet i smjer vještačenja, počinio je bitnu povredu odredaba parničnog postupka.⁴⁸

2/ Uz materijal kojim raspolaže, vještaku su često potrebni i **drugi podaci** koji su poznati sudu. U tom se smislu vještaku mogu davati pojašnjenja, a može mu se odobriti i razmatranje spisa, o čemu konačnu odluku donosi sud. U praksi, vještaku se uvijek daje spis na razmatranje jer rješenje o vještačenju obično ne sadrži dovoljno podataka o predmetu spora. Usto, uvid u spis je od posebnog značenja kada se nalaz i mišljenje ne mogu dati na temelju pregleda stvari, odnosno lica mjesta, jer stvari i tragovi više ne postoji, nego se to može uraditi jedino na temelju pisanih dokaza, iskaza svjedoka ili stranaka, koji se nalaze u spisu. Iz istog razloga predviđa se i ovlaštenje vještaka da strankama postavlja pitanja, a time i dužnost stranaka da vještaku daju potrebna razjašnjenja. Ako je u predmetu određeno vještačenje iz različitih područja dva ili više vještaka, oni mogu jedan od drugog tražiti razjašnjenja neophodna za izradu njihovog nalaza i mišljenja.⁴⁹

Vještak može sudu objasniti svrsishodnost da se vještačenje izvrši izvan onoga što je naređeno, ali konačnu odluku o tome donosi sud. Tako, na zahtjev vještaka mogu se izvoditi i novi dokazi da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka. Primjerice, vještak može predložiti izvođenje dokaza pribavljanjem predmeta da bi se utvrdile okolnosti koje su važne za stvaranje mišljenja vještaka, a može prisustvovati i očevidu.⁵⁰

X/ IZLAGANJE NALAZA I MIŠLJENJA VJEŠTAKA

1/ Aktivnost vještaka sastoji se od pripremanja nalaza i mišljenja, te usmenog ili pisanog prezentiranja nalaza i mišljenja sudu.⁵¹

Sud će odrediti hoće li vještak iznijeti svoj nalaz i mišljenje samo usmeno na raspravi ili će ih podnijeti i pisano prije rasprave (ZPP, čl. 260.). U rješenju kojim se određuje vještačenje sud će, dakle, odrediti i način na koji će vještak iznijeti svoj nalaz i mišljenje, te je uobičajeno da se vještak izjasni neposredno na ročištu za

48 Usp. odluku VSH, Gž- 1822/77. od 23. svibnja 1978. god. - Inf. Os Zgb., br. 10/81-65.

49 Tako KULENOVIĆ, Z. i drugi, *Komentari Zakona o parničnom postupku u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj*, Sarajevo, 2005., dalje : KULENOVIĆ, str. 288.

50 Vidi DIKA, M. – ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Sarajevo, 2000., str. 443.-444.

51 Prema mišljenju Trive, funkcija vještaka dvostrukog je značaja. Naime, kada obavještavaju sud o svome nalazu (zapažanjima), oni predstavljaju klasično dokazno sredstvo. Ako, pak, sudu svojom stručnošću pomažu da izvodi zaključke, odnosno formira mišljenje o zapaženome, oni obavljaju funkciju specifičnog pomagača u obavljanju funkcije suđenja pri utvrđivanju činjeničnoga stanja. TRIVA, str. 434.

glavnu raspravu ili u pisanoj formi.⁵² Propust suda da vještaka sasluša neposredno na raspravi može biti samo relativno bitna povreda odredaba parničnog postupka.⁵³ Nalaz i mišljenje vještaka, koje nije izvedeno po nalogu suda niti je izvedeno na glavnoj javnoj raspravi, nije pravno valjan dokaz te se na takvom dokazu ne može temeljiti sudska presuda.⁵⁴

Vještaci obavještavaju sud o svojim sadašnjim zapažanjima, izvodeći eventualno zaključke o činjenicama koje su se dogodile u prošlosti. Vještačenje se poduzima radi zapažanja činjenica koje postoje u trenutku suđenja i koje bi sud i sam mogao opažati i razjasniti kada bi raspolagao potrebnim stručnim znanjem.⁵⁵

Vještak svoj iskaz daje usmeno na raspravi, a može dati i pisano prije rasprave, dakle pisano i usmeno na raspravi, ali ne i samo pisano.⁵⁶ Davanjem samo pisanog nalaza i mišljenja sudu bi bilo onemogućeno postavljanje pitanja i traženje objašnjenja, a isto tako i strankama. To pravo stranaka propisano je odredbama čl. 302. ZPP-a, gdje se, posebice u st. 2., propisuje da stranka i njezin zastupnik ili punomoćnik mogu po odobrenju predsjednika vijeća neposredno postavljati pitanja vještacima. Kod manje složenih vještačenja, vještak se o nalazu izjašnjava odmah pred sudom i usmeno daje svoje mišljenje. Kad je vještačenje složenije, ili kad je to inače potrebno, sud određuje da vještak svoj nalaz i mišljenje podnese pisano prije glavne rasprave, kao i rok u kojemu to treba učiniti. I pored toga što je sud odredio da vještak pisano podnese svoj nalaz i mišljenje, vještak je dužan odazvati se pozivu na ročište na kojemu će se raspravljati o njegovom nalazu i mišljenju. Time će se njegov nalaz i mišljenje na ročištu bolje raspraviti, a stranke imaju mogućnost od vještaka tražiti razjašnjenje i postavljati mu pitanja.

U zapisniku o vještačenju, pored podataka koje sadrži svaki zapisnik o obavljenoj parničnoj radnji, trebalo bi navesti i podatke o vještaku te njegovu specijalnost, a ti se podaci moraju navesti i u pisanom nalazu i mišljenju. To je primjerice značajno zbog eventualnog raspravljanja o isključenju ili izuzeću vještaka, zbog ocjene vrijednosti ili pouzdanosti nalaza i mišljenja, utvrđivanja kaznene odgovornosti vještaka zbog davanja lažnog iskaza i sl.

2/ Činjenice koje vještak sazna istraživanjem u skladu s pravilima svoje znanosti ili struke, predstavljaju **nalaz** vještaka (*visum repertum*). U nalazu su, dakle, sadržani podaci o svemu što je vještak zapazio ili otkrio vještačenjem, odnosno podaci o činjenicama koje su od važnosti za parnični postupak. Nalaz mora biti potpun i objektivan navod utvrđenoga činjeničnog stanja. Nalaz je vjeran opis

52 Zanimljivo je mišljenje Š. Salaj da vještaci gotovo nikada ne daju usmeni nalaz i mišljenje, niti ih sudovi na to pozivaju. SALAJ, Š., *Uloga vještaka u parničnom postupku*, "Pravo i porezi", XLIX, 2000., br. 10, str. 52.

53 Tako i u odlukama VSH, Rev. 2449/88 od 15. prosinca 1988.; VSH, Rev. 1482/88 od 24. siječnja 1989. god.

54 Vidi odluku VTSH, Pž-3599/04 OD 8. LIPNJA 2004., Informator, broj 5489 od 14. listopada 2006.

55 Usp. TRIVA, str. 434.; TRIVA-DIKA, str. 526.

56 U tom je smislu i odluka ŽS u Bjelovaru, Gž- 125/98. od 20. veljače 1998. god. – IO, 1/1998-171.

stanja i promjena koje su objektivno utvrđene.⁵⁷ Kod izrade medicinskog vještačenja, primjerice, nalaz započinje navođenjem osobnih podataka ozlijeđenog i opisom nastanka i mehanizma nezgode. Sljedeći dio nalaza je popis dijagnoza dokazanih ozljeda iz medicinske dokumentacije. Kronološkim redom navodi se slijed liječenja bolesnika, navodeći pri tomu broj lista sudskog spisa na kojemu je napisan neki nalaz. Sastavni dio nalaza vještačenja je obvezni pregled bolesnika i on se nikako ne bi smio izostaviti kod sudskog vještačenja.⁵⁸

Na temelju nalaza vještak, u skladu s pravilima znanosti i struke, daje svoje **mišljenje** (*parere*). Riječ je o sažetom tumačenju podataka iz nalaza, iznesenih u skladu sa zakonskim propisima koji se odnose na predmet vještačenja (primjerice, o težini tjelesne ozljede, uzroku smrti, pravu oštećenika na naknadu neimovinske štete i sl.).⁵⁹ Mišljenje vještaka predstavlja, dakle, stručnu ocjenu vještaka o zapaženim činjenicama. Nalaz i mišljenje vještaka čine njegov iskaz i moraju biti utemeljeni na provjerenim činjenicama te izneseni precizno i jasno. Drugim riječima, u nalazu se daju temeljni podaci o predmetu vještačenja i nađenom stanju, pa je nalaz svojevrsni opis predmeta vještačenja. Iz mišljenja vještaka vidi se na temelju kojih je pravila (svoje) struke vještak izveo zaključak, te je mišljenje, zapravo, odgovor koji je sud tražio od vještaka.

Vještak se ne smije upuštati u pravnu ocjenu činjenica, tumačenje pravne norme ili u neku drugu aktivnost koja je u isključivoj nadležnosti suda. ZPP ne isključuje mogućnost da se od vještaka traži samo nalaz ili samo mišljenje, kao što ne zabranjuje da se od jednog vještaka zatraži nalaz, a od drugog mišljenje, ako se primjerice u konkretnom slučaju i za nalaz i za mišljenje traže različite stručnosti i vještine.

3.1. Zadatak koji pred **vještaka medicinske struke** postavlja sud u parničnom postupku, redovito je da se liječnik očituje o tome koje je ozljede pretrpio oštećenik, kakav oblik i jakost oštećenja zdravlja su nastupili, te da izrazi mišljenje kakve posljedice oštećenik zbog tih ozljeda trpi.⁶⁰ Vještak medicinske struke treba voditi računa o težini ozljeda, trajanju, kvaliteti i kvantiteti te težini dijagnostičkih i terapijskih postupaka, kojima je oštećeni/tužitelj bio izložen tijekom liječenja, te kvaliteti življenja oštećenika tijekom liječenja i rehabilitacijskog postupka.⁶¹

3.2. Što se parnica za naknadu štete tiče, zadatak vještaka medicinske struke je da medicinski rječnik kvalificiraju u onaj pravni, odnosno u ono što pravo podrazumijeva pod „naknadom štete“ (zakonski izrazi), te da tako pomognu i olakšaju

57 Vidi GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008., str. 20.

58 Tako IVEKOVIĆ, R., *Izrada medicinskog vještačenja*, rad u materijalu „Tečaj izobrazbe kandidata za stalne sudske vještake, Zagreb, 2010., str. 119.

59 Vidi ŠKAVIĆ, J. – ZEČEVIĆ, D., *Načela sudskomedicinskih vještačenja*, Zagreb, 2010., str. 15.

60 Usp. ZEČEVIĆ, D., i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004., str. 275.

61 Tako MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006., str. 82.

sudu u utvrđivanju činjenica o kojima ovisi osnovanost tužbenog zahtjeva.⁶² Posebno je važno da u parnicama za naknadu **štete prouzročene pružanjem medicinskih usluga** vještaci u svojim ekspertizama jasno predoče sudu i strankama situacije u kojima postoji puka mogućnost uzročne veze, od onih u kojima postoji njezina veća ili manja vjerojatnost, odnosno od onih u kojima oni smatraju neupitnim (izvjesnim) postojanje te veze. Jednako tako trebali bi postupati i prigodom zauzimanja stava o vrsti i kvantiteti same štete.⁶³ Vještačenje je jedno od najznačajnijih pitanja u parnicama za naknadu štete prouzročene pružanjem medicinskih usluga, među ostalim i zbog teškoća vezanih uz pronalaženje osobe koja je dovoljno stručna, ali i dostatno objektivna za obavljanje te funkcije. Primjerice i zbog toga jer je teško pronaći vještake koji (zbog slabije stručne/znanstvene kvalifikacije) kvalitetno mogu vrednovati i ocijeniti rad koji su obavili vrhunski eksperti u određenoj medicinskoj djelatnosti/grani. Usto, otvara se i pitanje objektivnosti vještaka, njihove spremnosti da nadiđu ograničenja koja nameće „profesionalna solidarnost”, „kolegijalnost”, izloženost mogućnosti da se sami nađu u situaciji osoba čiji će se rad ocjenjivati i sl.⁶⁴

3.3. Medicinska vještačenja nematerijalne/neimovinske štete najzahtjevniji su i najkompliciraniji segment medicinskih vještačenja uopće. Izmjenama čl. 19. Zakona o obveznim odnosima („Narodne novine”, broj 35/05. od 17. ožujka 2005.), odnosno definiranjem **prava osobnosti**,⁶⁵ aktualizira se i određivanje uloge sudskih vještaka u postupku pred sudom, a time i njihova uloga dobiva na važnosti. Budući da svaka povreda prava osobnosti ne znači bezuvjetno pravo oštećenika na isplatu pravične novčane naknade, nego u slučaju spora oštećenik to pravo može ostvariti samo ako sud nađe da težina povrede i okolnosti slučaja to opravdavaju.⁶⁶ Drugim riječima, težina tjelesne ozljede ne daje sama po sebi pravo na naknadu štete, već

62 Vidi ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., *Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete*, „Osiguranje“, 2010., broj 10., str. 51.

63 Usp. DIKA, M., *Rješavanje sporova za naknadu štete zbog liječničke greške*, referat na savjetovanju „Medicinski, pravni i ekonomski pogledi na profesionalnu odgovornost u zdravstvu i osiguranje od odgovornosti“, Šibenik, listopad 2007., str. 7.

64 Vidi DIKA, M., *Rješavanje sporova za naknadu štete zbog liječničke greške*, referat na savjetovanju „Medicinski, pravni i ekonomski pogledi na profesionalnu odgovornost u zdravstvu i osiguranje od odgovornosti“, Šibenik, listopad 2007., str. 7.

65 Pravo osobnosti raznim sredstvima štiti personalitet čovjeka, budući da osobnost čovjeka nije samo psihološka kategorija, nego i pravni pojam. Tako RADOLOVIĆ, A., *Pravo osobnosti u novom Zakonu o obveznim odnosima*, «Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci», vol. 27., 2006., br. 1, str. 133. Opće je prihvaćeno stajalište da je jedno od subjektivnih prava osobnosti i pravo na tjelesno zdravlje, kao i na privatnost i u okviru toga i na tajnost podataka o stanju čovjekova zdravlja. Podrobnije o pravu osobnosti kod GAVELLA, N., *Osobna prava – I. dio*, Zagreb, 2000. i BODIROGA, N. – DULČIĆ, K., *Zaštita osobnih podataka u europskome i hrvatskome pravu*, «Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu», god. 42, 2005., str. 327.-356.

66 Tako KAUZLARIĆ, Ž., *Stalni sudski vještaci (2. dio)*, „Informator“, broj 5541. od 14. travnja 2007., str. 9. Vidi i KAUZLARIĆ, Ž., *Sudski vještaci i njihova uloga u parničnom postupku – s osvrtom na posebnosti u postupku osporavanja očitstva i vještačenja mobinga*, „Hrvatska pravna revija“, broj, 6/07, str. 91.-100.

isključivo posljedice ozljede zbog kojih oštećenik pati i zbog kojih trpi duševne boli.⁶⁷ U parnicama za naknadu neimovinske (nematerijalne) štete vještaci imaju ključnu ulogu u utvrđivanju oštećenja zdravlja koje je prouzročilo fizičke bolove, strah, postotak umanjena životne aktivnosti, naruženost i sl.⁶⁸ U tim parnicama potrebno je sagledati pravni i medicinski aspekt, odnosno nužan je multidisciplinarni pristup. To upućuje na nužnu i tješnju suradnju između suca i vještaka medicinske struke, uvijek imajući u vidu da je sudac *dominus litis*.

U slučaju kad pravni poredak oštećeniku priznaje pravo na naknadu neimovinske štete, javlja se kao iznimno složeno pitanje utvrđivanja objektivnih **medicinskih, a zatim i pravnih kriterija** prema kojima bi se ocjenjivalo postoji li uopće pravo oštećenika na takvu naknadu, a onda i u kojem novčanom iznosu.⁶⁹ Sudska praksa trebala bi biti što ujednačenija kako bi građani (oštećeni) u zahtjevima za pravičnu novčanu naknadu kod istih ili sličnih posljedica tjelesnih i duševnih ozljeda dobili približno jednake novčane iznose. Da bi se ovo postiglo, nužno je u praksi primjenjivati orijentacijske medicinske i pravne kriterije. Medicinski i pravni kriteriji međusobno su uvjetovani.⁷⁰ Nepostojanje kriterija omogućava medicinskim laicima, te punomoćnicima stranaka da koriste neargumentirane ili nedovoljno argumentirane podatke, kako bi ciljano poljuljali autoritet vještaka i obezvrijedili njegovo mišljenje, odnosno prisilili ga na određene ustupke. S druge strane, primjena kriterija omogućuje sudu aktivno praćenje izlaganja vještaka i donošenje pravične odluke uz bitno olakšano razumijevanje predmeta i ekpedotivnije uklanjanje eventualnih nejasnoća. Time se izbjegavaju nepotrebni, često isforsirani i neutemeljeni zahtjevi za dodatno vještačenje, pogotovo nekih osigurateljskih kuća, koje zlorabe procesna ovlaštenja odugovlačenjem postupka.⁷¹

Pravne kriterije (orijentacijske naravi) donio je Vrhovni sud 29. studenoga 2002. (*Orijentacijski kriteriji i iznosi za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete*), te se redovito primjenjuju na sve parnične postupke za naknadu nematerijalne štete u svim stupnjevima suđenja i na štetne događaje koji su se zbili prije i na one koji su se zbili nakon njihovog donošenja.

67 Neimovinska šteta nastala oštećenjem tjelesnog zdravlja, kao oblik povrede prava osobnosti na tjelesno zdravlje, može se očitovati kao nanošenje tjelesne ozljede ili gubitka nekog tjelesnog organa ili tjelesno oboljenje, s različitim posljedicama kao, primjerice, fizička bol, duševna bol, smanjenje životne aktivnosti, naruženost, strah i sl. S druge strane, duševno zdravlje, kao pravo osobnosti, može biti ugroženo različitim štetnim postupcima, primjerice tjelesnom ozljedom, šikaniranjem, zastrašivanjem, uznemiravanjem i sl., ali i nepoštivanjem ugovornih obveza, i pri tome je dovoljno da u oštećenika pobude neugodu, nezadovoljstvo, frustraciju, ljutnju, bijes, tj. poremećaj njegovog dotadašnjeg duševnog mira. ŠKAVIĆ, J. – ZEČEVIĆ, D., *Načela sudskomedicinskih vještačenja*, Zagreb, 2010., str. 210.

68 Usp. MEDIĆ, D., *Značaj vještačenja u parnicama za naknadu nematerijalne štete*, „Pravni savjetnik“, god. I, 2001., broj 9., str. 64.

69 Vidi CRNIĆ, I., *Zadaće medicinskog vještaka u parničnom postupku za naknadu neimovinske štete*, „Odvjetnik“, 2008., broj 5-6, str. 36.

70 Tako ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., *Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete*, „Osiguranje“, 2010., broj 10., str. 51.

71 Usp. MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006., str. 83.

Što se **medicinskih kriterija** tiče, nužno je njihovo postojanje, a posebno da se u praksi primjenjuju jedinstveni kriteriji. U nedostatku jedinstvenih, općeprihvaćenih orijentacijskih medicinskih kriterija koje bi vještaci primjenjivali u parničnim postupcima za naknadu nematerijalne štete, vještaci se pozivaju, u nedostatku valjanih argumenata, na nedefiniranu literaturu (u zadnje vrijeme stranu), iskustvo, uobičajenu metodologiju, kao i na uvaženosť autora i ustanova te institucija koje iza njega stoje, što je neprihvatljivo.⁷² Smatra se da bi u praksi trebalo primjenjivati medicinske kriterije koji su objavljeni u knjizi ZEČEVIĆ, D., i drugi, *Sudska medicina i deontologija*, Medicinska naklada, Zagreb, 2004., jer u cijelosti ispunjavaju tražene uvjete i kompatibilni su s pravnim kriterijima Vrhovnog suda i sukladni su novoj koncepciji neimovinske štete po odredbama ZOO/2005. Usto, za psihijatrijski dio, odnosno psihijatrijske kriterije, trebalo bi uvažavati kriterije koji su naknadno doneseni i objavljeni u knjizi GORETA, M., *Psihijatrijska vještačenja povrede duševnog integriteta kao oblika neimovinske štete*, „Narodne novine“, Zagreb, 2008., koji su prilagođeni ZOO/2005. i spomenutim pravnim kriterijima Vrhovnog suda. Sve su tablice orijentacijske naravi i svaki stupanj ograničenja ili postotak treba obrazložiti. Vještak može odabrati tablice koje želi.⁷³ Ovako

72 Tako ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., *Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete*, „Osiguranje“, 2010., broj 10., str. 51.

73 Treba ipak kazati da su pojedini orijentacijski kriteriji izazvali polemiku i osporavanja u krugovima sudskomedicinskih vještaka, posebno ako pokazuju tendenciju biti nacionalni. To se, primjerice, odnosi na nove kriterije objavljene u listu „Vještak“, god. XXX, 2009., br. 2., kod kojih se autori (Davor Strinović, Dušan Zečević, Josip Škavić) pozivaju na Međunarodnu klasifikaciju funkcioniranja invalidnosti i zdravlja, u sudsku praksu uvode pojam SOTDZ koji nije utemeljen ni na kojem pozitivnom propisu u RH i koji ne postoji ni u ZOO/1991, niti u ZOO/2005. U krugu vještaka ovim se tablicama prigovara da su one više teorijske naravi, da su napravljene u drugu svrhu, da su restriktivne u odnosu na zaštitu oštećenika (zbog nepriznavanja postojanja brojnih ozljeda i njihovih posljedica kao i psihičkih smetnji kojima je uzrok štetni događaj, a koje je sudska praksa priznavala) i da nužno uvjetuju promjenu dosadašnje ustaljene sudske prakse. Štoviše, Hrvatsko društvo za medicinska vještačenja Hrvatskog liječničkog zbora raspravljalo je o navedenim kriterijima. Drže da medicinska vještačenja u parničkom postupku gdje se vještači neimovinska šteta pripadaju prvenstveno liječnicima vještacima iz pojedinih grana (specijalizacija) medicine, dakle kliničarima s praktičnim i teoretskim znanjem. S druge strane, smatraju da sudski medicinari (koji vještače najviše neimovinskih šteta) nisu u mogućnosti izvršiti specijalistički pregled, a niti izraditi relevantno mišljenje iz pojedine grane medicine, pa zbog istog razloga nisu u mogućnosti izraditi ni tablice za ocjenu posljedica oštećenja (pa ni navedene), jer ih sudski medicinar na živom, oštećenom čovjeku u praksi ne vidi. U tom smislu ni Tablice sudskih medicinara koje su objavljene u knjizi „Pristup vještačenju naknade za neimovinsku štetu prema ZOO/05“ nisu prihvatljive zbog brojnih nedostataka, kao npr. preniskog postotka za određene posljedice oštećenja, prevelikih raspona postotaka stupnjevima kod jedne te iste posljedice, nestručnog i zbog toga neprihvatljivog zbrajanja postotaka i u konačnici zbog zanemarivanja osobnosti oštećene osobe. Drže da je uvođenje ovakvog načina rada i vršenje pritiska na sudske vještake medicinske struke izuzetno štetna radnja za oštećenike, medicinsku struku, a isto tako i za pravni sustav naše zemlje. Zbog toga je odlučeno na sastanku Hrvatskog društva za medicinska vještačenja Hrvatskog liječničkog zbora, da će članovi toga Društva nastaviti vještačiti sukladno svom najboljem stručnom znanju, Etičkom kodeksu sudskih vještaka, Zakonu o parničnom postupku (članci 250.- 263.), te člancima Zakona o obveznim odnosima (čl. 200. ZOO/ 78 bol, strah,

kompletirani medicinski kriteriji u cijelosti odgovaraju potrebama zakonodavstva i sudske prakse, te jamče jednakost i sigurnost građanima, a ujedno predstavljaju i zaštitu oštećenima kod potraživanja neimovinske štete.⁷⁴

4/ Sud će odrediti **rok** za pisano podnošenje nalaza i mišljenja. Vještak je dužan vještačenje obaviti u pravilu u roku koji mu odredi sud. U slučaju nemogućnosti ispunjenja roka dužan je o tomu obavijestiti naručitelja (Kodeks, čl. 7.). Rok u kojem je vještak dužan sudu podnijeti svoj nalaz i mišljenje jest sudski rok dužina kojega zavisi od složenosti predmeta vještačenja, kao i od drugih objektivnih okolnosti koje mogu biti i na strani vještaka. Ovaj se rok, po potrebi, može i produžiti (arg. iz čl. 111. ZPP-a.). Vijeće ne može zaključiti glavnu raspravu ako treba pričekati nalaz i mišljenje vještaka.⁷⁵

Stalni sudski vještaci dužni su pridržavati se rokova određenih odlukom kojom im je vještačenje povjereno. Ako vještak iz objektivnih razloga ne može dovršiti vještačenje u zadanom mu roku dužan je podnijeti sudu najkasnije u roku od 8 dana prije isteka roka, izvješće o razlozima zbog kojih nije u mogućnosti dovršiti vještačenje, kratki prikaz rezultata do tada obavljenih radnji kao i navesti rok do kojega će obaviti vještačenje (PSSV, čl. 18.). U složenijim vještačenjima, u kojima je određen dulji rok za vještačenje, vještak je dužan podnijeti sudu svakog mjeseca od dana povjerenog mu vještačenja kratko izvješće o rezultatima do tada obavljenih radnji (PSSV, čl. 19.).

5/ Stranka koja **prigovara** nalazu vještaka dužna je istaknuti konkretne primjedbe, a nije dovoljno ako prigovori samo uopćeno. Navod stranke da je iskaz vještaka nestručan, nedovoljan je jer se time ne dokazuje niti iznosi o čemu se smatra da je nalaz nestručan. Izjašnjenje o nalazu vještaka mora biti izričito, opredjeljeno i u njemu mora biti točno navedeno u čemu se sastoji nestručnost vještaka.⁷⁶ Prilikom ocjene primjedaba stranaka na nalaz vještaka, prvostupanjski sud mora ukazati na činjenice iz kojih proizlazi osnovanost odnosno neosnovanost tih primjedbi, a ne da se isključivo pozove na mišljenje vještaka.⁷⁷ Stranci je onemogućeno raspravljanje pred sudom kada njeni prigovori na nalaz i mišljenje vještaka nisu dostavljeni vještaku, niti je on o njima saslušan na glavnoj raspravi.⁷⁸

duševna bol zbog smanjene životne aktivnosti i naruženost) ako je štetni događaj nastao prije 1. siječnja 2006., odnosno po čl. 19. i 1100. ZOO/05 (povreda prava osobnosti) ako je štetni događaj nastao nakon 1. siječnja 2006. Vidi Odluku Hrvatskog društva za medicinska vještačenja Hrvatskog liječničkog zbora od 3. prosinca 2010. Podatak na stranici: http://www.hlz.hr/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=62:odluka-hrvatskog-drutva-za-medicinska-vjetaenja&catid=4:novosti.

74 Tako ŠTIMAC, S. – MAROVIĆ, A. – ŠARIĆ, J., *Medicinski i pravni kriteriji u postupcima naknade nematerijalne (neimovinske) štete*, „Osiguranje“, 2010., broj 10., str. 53.

75 Usp. odluku VSH, Rev. 400/1994 od 2. ožujka 1994. god.

76 Vidi odluku VPSV, Pž- 1281/74. od 7. studenoga 1974. god. – JANKOVIĆ, str. 296.

77 Tako i u odluci VPS, SI- 1278/73. – JANKOVIĆ, str. 296.

78 U tom je smislu odluka VSH, Rev- 54/07. od 5. rujna 2007., IO 2/07-239.

6/ Propust suda da vještaka sasluša neposredno na raspravi može biti samo relativno bitna **povreda** odredaba parničnog postupka.⁷⁹ Okolnost da vještak nije pozvan na raspravu radi usmenog iznošenja nalaza i mišljenja nije bitna povreda odredaba parničnog postupka kad stranke nisu imale primjedbi ni pitanja u svezi s nalazom i mišljenjem koji je on pisano podnio.⁸⁰ Drugim riječima, ako vještak ne pristupi na glavnu raspravu, a na samoj raspravi se utvrdi da su nalaz i mišljenje jasni, potpuni i konzistentni, te da stranke nemaju primjedbi na njih niti imaju pitanja za vještaka, bilo bi protivno načelu procesne ekonomije odlagati raspravu. Zato se i predviđa da se glavna rasprava može održati u odsustvu vještaka, a u tom slučaju, umjesto usmenog izlaganja nalaza i mišljenja vještaka, ovaj se dokaz izvodi čitanjem njegovog pismenog nalaza i mišljenja od strane suda.⁸¹

7/ Vještak mora uvijek **obrazložiti** svoje mišljenje (ZPP, čl. 260. st. 2.). Sud je dužan vještaka pozvati na raspravu da obrazloži svoj nalaz i mišljenje i izjasni se o primjedbama stranaka.⁸² Smatramo da je vještak dužan, osim mišljenja, obrazložiti i svoj nalaz, jer okolnosti koje je vještak zapazio uz pomoć znanstvenih pravila i pravila struke, nisu uvijek dostupna i zapažanju osoba koje nemaju potrebno stručno znanje.⁸³ Dužnost vještaka je da obrazloži svoje mišljenje, te je u skladu s pravom suda i stranaka da rad vještaka podvrgnu analizi i kritici. Svrha je usmenog iznošenja nalaza i mišljenja vještaka da se time omogući strankama da se postavljanjem pitanja vještaku razjasne eventualne primjedbe na vještakov nalaz i mišljenje.⁸⁴ Sud čini (bitnu) povredu odredaba parničnog postupka ako ne omogući jednoj od stranaka da se izjasni o nalazu i mišljenju vještaka.⁸⁵

Nepotpuni nalaz i mišljenje vještak može na zahtjev suda, na prijedlog stranaka ili samoinicijativno naknadno nadopuniti.

8/ Ako vještak svoj nalaz i mišljenje dostavlja samo sudu, dužan je priložiti i dovoljan broj primjeraka za stranke. Sud će ih odmah po primitku dostaviti strankama, odnosno njihovim punomoćnicima. Sud će, po mogućnosti, **dostaviti strankama** pisani nalaz i mišljenje prije ročišta na kojem će se o njima raspravljati (ZPP, čl. 260. st. 3.). Time će strankama omogućiti da temeljito prouče nalaz i mišljenje vještaka, te da se pravovremeno pripreme za raspravljanje o rezultatima vještačenja i da pripreme eventualne prijedloge radi dopune vještačenja i razjašnjenja nalaza i mišljenja.

9/ Okolnost da je vještačenje izvršeno bez prisustva stranke ne čini, sama po sebi, bitnu **povredu** odredaba parničnog postupka. Ako se stranka nije složila s

79 Takvo je stajalište zauzeo VSH u odluci Rev- 2449/88. od 15. prosinca 1988. god. – PSP, 43/107.

80 U tom je smislu odluka VSH, Rev- 394/87. od 12. ožujka 1983. god. – PSP, 37/65.

81 Usp. KULENOVIĆ, str. 288.

82 Vidi odluku VPS, Pž- 5404/76. – RISTIĆ, str. 118.).

83 Tako ZUGLIA-TRIVA, str. 592.

84 Usp. odluku VTSRH, Pž- 2274/03. od 17. siječnja 2006., Zbirka odluka VTSH 12/124.

85 Vidi Pravni stav Građanskog odjeljenja Kantonalnog suda u Sarajevu - Bilten sudske prakse Kantonalnog suda u Sarajevu, broj 2000/2, str. 17.

nalazom vještaka, mogla je staviti primjedbe na nalaz. Sama izjava stranke da ne priznaje vještačenje nije dovoljna osnova da se odredi novo vještačenje.⁸⁶

Stranci je onemogućeno raspravljanje pred sudom kad njezini prigovori na nalaz i mišljenje vještaka nisu dostavljeni vještaku niti je on o njima saslušan na glavnoj raspravi.⁸⁷

Propuštanjem da od vještaka zatraži da se na traženje stranke izjasni o određenoj odlučnoj okolnosti u svezi s njegovim nalazom i mišljenjem, sud toj stranci onemogućuje raspravljanje pre sudom.⁸⁸

XI/ PROTURJEČNOSTI I NEDOSTACI U NALAZU I MIŠLJENJU

1. Nalaz i mišljenje vještaka sud vrednuje po pravilima o slobodnoj ocjeni dokaza. Sud mora ocijeniti mišljenje vještaka ne samo u formalnom smislu, već, prije svega sadržajno.

Odredbama čl. 261. ZPP-a predviđena je i uređena iznimka od pravila iz čl. 252. st. 1. ZPP-a da vještačenje obavlja jedan vještak. Naime, sud radi vještačenja može angažirati više vještaka. Ako je određeno više vještaka, oni mogu podnijeti zajednički nalaz i mišljenje kad se u nalazu i mišljenju slažu. Time se smanjuju troškovi postupka i ne odugovlači se nepotrebno postupak. Ako se, pak, u nalazu i mišljenju ne slažu, svaki vještak posebno iznosi svoj nalaz i mišljenje.

U slučaju sudjelovanja više vještaka, sud nije vezan za mišljenje pojedinih vještaka, pa ni za suglasno mišljenje svih vještaka. Mišljenje vještaka nije obvezno za sud, već predstavlja dokazno sredstvo koje sud cijeni po slobodnom uvjerenju, pa ga može prihvatiti ili odbiti. Ako sud odbije mišljenje vještaka, odluku donosi na temelju drugih dokaza kojima raspolaže, a ako drugih dokaza nema, drži da je činjenica koju je trebalo dokazati vještačenjem ostala nedokazana.⁸⁹

Ali, primjerice, kad o istim činjenicama imaju različito mišljenje medicinski vještak, kojega je u tom svojstvu odredio sud, i liječnik, kojega je pozvala stranka, ne radi se o razlikama u nalazima i mišljenjima dvaju vještaka.⁹⁰

2. Odredbama st. 2. čl. 261. ZPP-a propisana su ovlaštenja suda u situaciji kada utvrdi da rezultatima izvršenog nalaza **ne može utvrditi relevantne činjenice**. Odredbama spomenutog stavka predviđeni su sljedeći nedostaci u nalazu vještaka: ako se podaci vještaka o njihovom nalazu bitno razilaze, ako je njihov nalaz nejasan, ako je nalaz nepotpun, ako je nalaz proturječan sam sa sobom ili izvedenim okolnostima. Kada se ti nedostaci ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, obnovit će se vještačenje s istim ili drugim vještacima. Svi navedeni nedostaci moraju biti značajni.

86 Usp. odluku VPSV, Pž- 262/73. od 19. ožujka 1973. god. – JANKOVIĆ, str. 296.

87 Takvo je stajalište zauzeo VSH u odluci Rev- 1614/85. od 13. studenoga 1985. god. – PSP, 32/154.

88 Vidi odluku VSH, Rev- 3073/90. od 31. siječnja 1991. god. – PSP, 51/184.

89 U tom je smislu odluka VS BiH, Kž- 1005/77. – podatak kod KREHO, S., *Zbirka sudskih odluka iz oblasti Zakona o krivičnom postupku*, Sarajevo, 1996., str. 124.

90 Tako i odluka ŽS u Zagrebu, Gž- 5222/98. od 13. travnja 1999. god., ING PSP 2000-8-39.

Najprije bi se moralo pokušati navedene nedostatke otkloniti ponovnim, pa i višestrukim saslušanjem vještaka (tzv. dopunsko vještačenje), jer je to uvjet da bi se pristupilo ponovnom vještačenju. Otklanjanje nedostataka može se izvesti i ponovnim vještačenjem, s istim ili drugim vještacima, odnosno u istoj ili drugoj stručnoj ustanovi (tzv. ponovno vještačenje). Ako se nalazi vještaka bitno razlikuju, sud nije ovlašten sam ocijeniti istinitost neke činjenice u pogledu koje je bio izveden dokaz vještacima tako što će prihvatiti kao točan nalaz jednog od vještaka.

Prema stajalištu sudske prakse, kad sud ne prihvati nalaz i mišljenje vještaka (jer su neobrazloženi i nejasni) pa nakon toga odredi drugog vještaka čiji nalaz i mišljenje ocijeni prihvatljivim, on nije dužan angažirati daljnjeg vještaka da bi utvrdio činjenice zbog kojih je vještačenje određeno.⁹¹ Usto, kad se podaci o nalazu vještaka bitno razilaze, sud će u skladu s odredbama čl. 261. st. 2. ZPP-a, prvo pokušati ponovnim saslušanjem vještaka otkloniti nedostatke u njihovim nalazima, a ako to ne postigne, zatražit će mišljenje drugih vještaka.⁹² Prema stajalištu dijela sudske prakse, ako se, pak, nalazi i mišljenja vještaka bitno razlikuju u ocjeni događaja i posljedica, tada sud ne može prihvatiti mišljenje jednoga od vještaka, nego mora odrediti saslušanje trećega vještaka,⁹³ što bi moglo unedogled odugovlačiti vođenje postupka.⁹⁴ Suprotno, dio sudske prakse zauzeo je stajalište kako je sud, u slučaju kad se vještaci razilaze u mišljenjima, ovlašten formirati svoje stajalište o problemu.⁹⁵

3. Odredbe st. 3. čl. 261. ZPP-a odnose se na određene nedostatke u mišljenju vještaka, koje također podliježe slobodnoj ocjeni dokaza.

Vještak mora svoj nalaz i mišljenje pred sudom dati u jasnom i jednoznačnom izričaju, kao i obrazložiti i stručno argumentirati svoje mišljenje te navesti izvor podataka kojima se služio (Kodeks, čl. 8.).

Nedostaci u mišljenju vještaka postoje: ako u mišljenju vještaka ima proturječnosti, primjerice između mišljenja i činjenica za koje se saznalo; ako u mišljenju ima nedostataka, primjerice jer je mišljenje nejasno, nepotpuno ili se odnosi na okolnosti koje nisu predmet vještačenja ili ako se pojavi osnovana sumnja u točnost datog mišljenja.⁹⁶ Nedostaci bilo koje vrste moraju se odnositi na bitne

91 Vidi odluku VSH, Rev- 1030/92. od 18. veljače 1993. god. – IO, 1994/292.

92 Usp. odluku VSS, Rev- 2192/79. – JANKOVIĆ, str. 296.

93 U tom je smislu odluka VSS, Gž- 510/67. – objavljena u “Glasniku”, br. 9/67.

94 Tako TRIVA, str. 438.

95 U tom smislu vidi odluku VSSr, Gz- 917/72, PŽ 11/72-76.

96 Pogrešno ili nepotpuno utvrđeno činjenično stanje razlog je za ukidanje prvostupanjske presude, a što se tiče vještaka, mogući razlozi su: provođenjem dokaza vještačenjem po vještaku neodgovarajuće struke; nepotpun nalaz i mišljenje vještaka (primjerice, vještak nije uzeo u obzir materijalni dokaz koji se nalazi u predmetu; kontradiktoran nalaz i mišljenje (navođenje dvije ili više činjenica koje se međusobno isključuju); nerazumljiv nalaz vještaka (iz kojeg nije moguće zaključiti uz provođenje kojih postupaka je dao svoj nalaz i mišljenje ili vještak koristi stručne izraze koje treba pojasniti); nalaz vještaka je netočan (primjerice, u broju I. iznosu). KAUZLARIC, Ž., *Stalni sudski vještaci (2. dio)*, „Informator“, broj 5541. od 14. travnja 2007., str. 9.

činjenice i okolnosti. Ako se navedene nepravilnosti ne mogu otkloniti ponovnim saslušanjem vještaka, zatražit će se mišljenje drugih vještaka.

Vještak nije tijelo suda niti službena osoba, već se imenuje za svaki pojedini slučaj da bi sudu stavio na raspolaganje svoje stručno znanje, pa država ne odgovara za krivnju vještaka kao za službenu osobu, osim ako vještačenje nije zatraženo od kakve državne institucije.⁹⁷

Ako sud smatra da je nalaz ranijih vještaka pravilan, novi će se vještak ograničiti samo na davanje mišljenja.⁹⁸

Protiv rješenja koje sud donosi u primjeni ovoga članka, nije dopuštena posebna žalba.

XII/ ŽALBA PROTIV RJEŠENJA O ODREĐIVANJU VJEŠTAKA

Protiv rješenja suda kojim određuje vještaka, ili kojim određuje vještaka bez prethodnog saslušanja stranaka; kojim ovlašćuje predsjednika vijeća ili zamoljenog suca da odrede vještaka; ili umjesto određenog vještaka odrede drugoga vještaka; kao i protiv rješenja kojim ocjenjuje da je vještačenje složeno i određuje dva ili više vještaka, odnosno vještačenje povjerava stručnoj i posebnoj ustanovi za određene vrste vještačenja i kojim se određuje obnavljanje vještačenja s istim ili drugim vještacima ili se traži mišljenje drugih vještaka; nije dopuštena žalba (usp. ZPP, čl. 262.). Prema stajalištu sudske prakse, ZPP-om nije predviđena mogućnost posebne tužbe protiv vještaka u kojoj bi se tražilo poništenje nalaza i mišljenja vještaka donesenog u drugom parničnom postupku.⁹⁹ Stoga tužba s tužbenim zahtjevom kojim se traži poništenje nalaza i mišljenja vještaka danog u drugom parničnom postupku, može se odbaciti, bez obveze prethodnog postupanja po odredbi čl. 109. ZPP-a.¹⁰⁰

97 Tako DIKA, M., *Rješavanje sporova za naknadu štete zbog liječničke greške*, referat na savjetovanju "Medicinski, pravni i ekonomski pogledi na profesionalnu odgovornost u zdravstvu i osiguranje od odgovornosti", Šibenik, listopad 2007., str. 6.

98 Zakonodavac ne pravi razliku je li vještak propustio udovoljiti nalogu suda da dostavi, odnosno dopuni ili ispravi nalaz i mišljenje zbog opravdanih razloga ili zbog razloga koji se ne mogu smatrati opravdanim. Postoji mišljenje da, ako je vještak obavijestio sud o razlozima nedostavljanja nalaza i mišljenja, pa sud nađe da su ti razlozi opravdani (primjerice, zbog bolesti, složenosti vještačenja, privremene nedostupnosti određenih podataka nužnih za vještačenje i sl.), a to ne bi dovelo do neprimjerenog produženja postupka (primjerice zbog dužeg odsustva iz zemlje ili teške bolesti), sud bi treba produžiti rok za vještačenje i o tome obavijestiti stranke. Suprotno, ako sud nađe da razlog nedostavljanja nalaza i mišljenja ne bi mogao biti opravdan, trebao bi postupiti u skladu s odredbom ovog stavka, a na isti način sud bi trebao postupiti i ako ga vještak nije obavijestio o razlogu nedostavljanja nalaza, jer sud nije dužan sam pokušati tvrditi te razloge (ZEČEVIĆ, E., *Komentar Zakona o parničnom postupku*, Sarajevo, 2004., str. 154.; KULENOVIĆ, str. 285.).

99 Tako ŽS u Rijeci u odluci Gž- 2089/03. od 15. listopada 2003., IO 1/04-286.

100 Vidi odluku ŽS u Rijeci, Gž- 2089/03. od 15. listopada 2003., IO 1/04-272.

XIII/ KAŽNJAVANJE VJEŠTAKA

Predsjednici županijskih, odnosno trgovačkih sudova dužni su pratiti rad vještaka. Rad vještaka dužni su pratiti i predsjednici općinskih sudova, kao i dužnosnici drugih tijela koja sudjeluju u sudskom postupku i o svojim zapažanjima obavještavati predsjednika županijskog, odnosno trgovačkog suda. Primjedbe na rad vještaka mogu podnijeti i stranke, odnosno njihovi punomoćnici, te strukovne udruge. Primjedbe se podnose predsjedniku suda koji je imenovao vještaka (PSSV, čl. 20.).

Za razliku od svjedoka (v. čl. 248. ZPP-a), vještaka se ne može prisilno dovesti pred sud niti mu se može odrediti zatvorska kazna. Nemogućnost određivanja zatvorske kazne vještaku, posljedica je načelne zamjenjivosti vještaka. S druge strane, od vještaka kojega bi prisilio da obavi vještačenje sud ne bi mogao očekivati djelotvornu pomoć.

Sud jedino može kazniti novčanom kaznom od 500,00 do 10.000,00 kn vještaka koji ne dođe na ročište, iako je uredno pozvan, a izostanak ne opravda, kao i vještaka koji bez opravdanog razloga odbije vještačiti, te vještaka koji svoj nalaz i mišljenje bez opravdanog razloga ne podnese u roku koji mu je odredio sud (ZPP, čl. 255.). Međutim, nema mjesta primjeni ni ovih prinudnih mjera prema vještaku, ako u pozivu na raspravu nije bilo upozorenja na posljedice neopravdanoga izostanka.¹⁰¹ Svrha ovih inkriminacija počiva na društvenom interesu da pojedinci lojalno sudjeluju u postupku, kako bi sud svoje odluke mogao temeljiti na istinitom činjeničnom stanju.¹⁰²

U slučaju kažnjavanja vještaka novčanom kaznom, na odgovarajući način se primjenjuju odredbe članka 10. ZPP-a (ZPP, čl. 255. st. 4.).¹⁰³

101 U tom smislu je odluka VPS, SI- 786/57. – objavljeno u “Glasniku”, br. 12/57.

102 Tako i podrobnije kod BAČIĆ, F. - PAVLOVIĆ, Š., *Kazneno pravo - posebni dio*, Zagreb, 2001., str. 415.

103 Novčanu kaznu izriče prvostupanjski sud, a izvan ročišta za glavnu raspravu kaznu izriče sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća (arg. ZPP, čl. 10. st. 4. u svezi s odredbom čl. 255. st. 4.). Ako sud koji odlučuje o pravnom lijeku posumnja da je određeni vještak teže zlorabio prava koja mu pripadaju u postupku, dužan je naložiti prvostupanjskom sudu da provjeri je li takva zlorabica počinjena, pa će u slučaju da se to utvrdi sudac pojedinac, odnosno predsjednik vijeća prvostupanjskoga suda izreći novčanu kaznu, a u suprotnom rješenjem utvrđuje da nije počinjena teža zlorabica prava. Ako kažnjeni vještak ne plati izrečenu novčanu kaznu u ostavljenom roku, sud će u daljnjem roku od petnaest dana dostavom rješenja o plaćanju novčane kazne, o neplaćenju novčanoj kazni obavijestiti ispostavu Područnog ureda Porezne uprave Ministarstva financija na čijem je području prebivalište kažnjelog vještaka, odnosno sjedište kažnjene stručne osobe kojoj je povjerenje vještačenje, radi naplate novčane kazne prisilnim putem, uz naznaku u čiju korist i na koji račun treba naplatiti izrečenu novčanu kaznu, sve uz dostavu obavijesti o neplaćenju novčanoj kazni kažnjenom vještaku. Nakon što primi obavijest i rješenje, nadležna ispostava Područnog ureda Porezne uprave Ministarstva financija na čijem je području prebivalište kažnjelog vještaka, odnosno sjedište kažnjene stručne osobe kojoj je povjerenje vještačenje dužna je donijeti rješenje kojim je dužan kažnjenom vještaku narediti da u roku od osam dana od dana prijama rješenja plati izrečenu novčanu kaznu, a ako u tom roku ne plati novčanu kaznu, pristupit će se prisilnoj naplati izrečene novčane kazne

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 88/08.), proširen je krug razloga za sankcioniranje vještaka koji neuredno obnaša povjerenu mu dužnost, što bi trebalo onemogućiti potencijalna nesavjesna obnašanja vještačkih dužnosti, radi bržeg okončanja parničnog postupka.¹⁰⁴ Težište ove izmjene jest da po novome ne ovisi više o diskreciji suda hoće li ili ne kazniti vještaka – on to mora učiniti.¹⁰⁵

Rješenje o novčanoj kazni sud može opozvati ako vještak naknadno opravda svoj izostanak, a može ga i sasvim ili djelomično osloboditi naknade troškova. Usto, sud može opozvati svoje rješenje o kazni i kada vještak naknadno pristane vještačiti (arg. iz čl. 248. st. 6. ZPP-a). Nadalje, na zahtjev stranke sud može rješenjem narediti vještaku da nadoknadi troškove, koje je prouzročio svojim neopravdanim nedolaskom ili neopravdanim odbijanjem da vještači, kao i kada vještak svoj nalaz i mišljenje ne podnese u roku koji mu je odredio sud (arg. ZPP, čl. 260. st. 4.). O takvom zahtjevu sud je dužan odlučiti bez odgode, a žalba protiv toga rješenja ne odgađa ovrhu.

Također, vještaku koji ne poštuje sud ili stranke, ne preuzima dodijeljene mu predmete, ne opravda zašto u roku nije dovršio povjereno mu vještačenje, ili iz drugih ozbiljnih razloga, može se **privremeno uskratiti** vještačenje najmanje tri mjeseca, a najdulje godinu dana. Privremenu će uskratu predsjednik suda koji je imenovao vještaka naredbom proslijediti svim sucima suda u kojem je predsjednik kao i predsjednicima općinskih sudova. Vještaku protiv kojega se vodi kazneni postupak predsjednik županijskog, odnosno trgovačkog suda izreći će **privremenu zabranu** obavljanja poslova stalnog sudskog vještaka. Privremena zabrana trajat će do pravomoćnog okončanja kaznenog postupka (PSSV, čl. 21.).

prema propisima o prisilnoj naplati poreza. Naplaćena novčana kazna uplaćuje se na račun prihoda državnog proračuna Republike Hrvatske, dok se o izvršenoj naplati obavještava sud. Žalba izjavljena protiv rješenja o novčanoj kazni, ne odgađa provedbu toga rješenja, a ako u roku od godine dana od prijama obavijesti o neplaćenju novčanoj kazni i rješenja o kažnjavanju ne uspije naplatiti novčanu kaznu, nadležna ispostava Područnog ureda Porezne uprave Ministarstva financija će o nenaplaćenju novčanoj kazni za fizičku osobu obavijestiti sud koji joj je dostavio obavijest, nakon čega se izrečena novčana kazna treba zamijeniti kaznom zatvora po pravilima kaznenog prava o zamjeni novčane kazne kaznom zatvora, o čemu će odluku donijeti sud koji je izrekao novčanu kaznu. Ako se od kažnjene stručne pravne osoba kojoj je povjereno vještačenje ne naplati izrečena novčana kazna u roku od godine dana od prijama obavijesti Područnom uredu Porezne uprave radi naplate novčane kazne prisilno, ta se kazna treba prisilno naplatiti po pravilima kaznenog prava (arg. ZPP, čl. 10.).

104 Vidi *Nacrt prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku s konačnim prijedlogom zakona*, Zagreb, lipanj 2008., obrazloženje uz čl. 22.

105 Tako DIKA, M., *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od 2. srpnja 2008. – Opći pregled*, rad u zborniku DIKA, M. i drugi, *Novela Zakona o parničnom postupku iz 2008.*, Zagreb, 2008., str. 6.

XIV/ NAKNADA I NAGRADA ZA VJEŠTAČENJE

1/ Kao i svjedok, vještak ima pravo na naknadu putnih troškova i troškova za prehranu i prenoćište, te na naknadu izmakle zarade, ali, za razliku od svjedoka, ima pravo i na naknadu troškova vještačenja, kao i pravo na nagradu za izvršeno vještačenje (ZPP, čl. 256.).

Troškovi vještačenja obuhvaćaju izdatke prouzročene promatranjem i ispitivanjem predmeta vještačenja, izradom nalaza i mišljenja, koji bi uključivali putne troškove do predmeta vještačenja i natrag, izdatke za upotrebu tehničkih instrumenata, papira i ostalih sredstava potrebnih za vršenje i izradu nalaza i mišljenja.¹⁰⁶ Sud je ovlašten ispitati opravdanost i visinu troškova. U slučaju da stranka koja izgubi spor ne namiri po nalogu suda troškove vještaku, vještak na temelju odluke suda stječe pravo tražiti prisilnu naplatu prema toj stranci.¹⁰⁷ Prema stajalištu sudske prakse, ako je stranka, postupajući po rješenju suda, uplatila iznos potreban za podmirenje troškova vještačenja, a vještak je dostavio svoj pisani nalaz i mišljenje prije rasprave, sud ne može ponovno pozivati stranku radi uplate novog troška vještačenja koji bi se odnosio na vještakovo usmeno iznošenje nalaza i mišljenja na glavnoj raspravi. Ne smatra se dopunskim vještačenjem usmeno obrazloženje nalaza i mišljenja sudskog vještaka na glavnoj raspravi koje je već prije podneseno sudu u pisanom obliku nego su to obrazloženje i eventualni uobičajeni vještakovi usmeni i pisani odgovori na pitanja i primjedbe stranaka sastavni dio vještakova nalaza i mišljenja.¹⁰⁸ Sud rješenjem određuje visinu predujma za izvođenje dokaza vještačenjem. Taj iznos predujma mora biti dostatan za pokriće troškova izrade pisanog nalaza i mišljenja vještaka te izvođenje dokaza vještačenjem na glavnoj raspravi. Ako po prigovorima jedne od stranaka samoinicijativno napravi novi pisani nalaz i mišljenje, sudski vještak ne može potraživati dodatni trošak za izradu tog nalaza. To on pogotovo ne može učiniti ako su mu zbog vlastita propusta prijašnji nalaz i mišljenje manjkavi.¹⁰⁹

Nagrađivanje vještaka bio je jedan od razloga za sporije rješavanje predmeta, jer je uvijek bilo teško procijeniti na koji način će se nagraditi vještak za svoj urađeni nalaz. U nedostatku posebnih propisa o nagradama vještaka, visinu nagrade vještaku za izvršeno vještačenje sud je određivao po slobodnoj ocjeni, na temelju istaknutog vještakovog zahtjeva, uzimajući u obzir uloženi trud, složenost predmeta, utrošeno vrijeme i stručnu kvalifikaciju vještaka.¹¹⁰ Sigurno je sudu bilo vrlo teško određivati razumnu nagradu, koja je morala biti različita za različite vrste i različite vrijednosti predmeta vještačenja.¹¹¹ Nešto lakši zadatak sud je mogao imati kod određivanja

106 Usp. ZUGLIA-TRIVA, str. 589.

107 Tako i u odluci VPSS, P- 2024/72. – JANKOVIĆ, str. 294.

108 U tom smislu vidi odluku VTSRH, Pž- 7271/03. od 5. rujna 2006., Zbirka odluka VTSH 12/110.

109 Tako VTSH u odluci Pž- 7059/04. od 19. rujna 2007., Zbirka odluka VTSH 14/131.

110 Vidi odluku VPS, SI- 242/67., podatak kod KUKOLJAC, M., *Parnični postupak*, Beograd, 1970., str. 125.

111 Usp. POROBIĆ, M. – POROBIĆ, V. – POROBIĆ, J., *Zakoni o parničnom postupku (Federacija*

nagrade vještacima onih profesija čija strukovna udruženja imaju propisane tarife njihovih usluga (primjerice, ovlašteni sudski tumači). Sada je problematika određivanja visine nagrade i naknade troškova za rad vještaka uređena odredbama PSSV-a. U tom smislu, za obavljeno vještačenje vještak ima pravo na nagradu koju utvrđuje nadležni sud prema posebnom cjeniku stalnih sudskih vještaka, koji je sastavni dio PSSV-a. Nagrada se određuje u bodovima, a vrijednost boda je 2,00 kune bruto bez PDV-a, a treba se izmijeniti ako se izmijene okolnosti koje su postojale u vrijeme donošenja PSSV-a. Novu vrijednost boda utvrđuje ministar pravosuđa po službenoj dužnosti. Ako je nagrada obračunata u satima vještak je dužan uz račun dostaviti i obrazloženje svake stavke (PSSV, čl. 22).

Nagrada za vještačenje povjerenoj pravnoj osobi pripada toj pravnoj osobi, što vrijedi i onda kada je vještačenje povjereno državnom tijelu, stručnoj ustanovi ili drugoj pravnoj osobi koji to vještačenje ne obavljaju kao svoju registriranu djelatnost (PSSV, čl. 23.). Kad je sud povjerio vještačenje stručnoj ustanovi u skladu s odredbama čl. 252. st. 3. ZPP-a, onda se nagrada i troškovi za izvršeno vještačenje isplaćuju ustanovi, jer u odnosu na sud kao sudionik u postupku pojavljuje se samo ustanova.¹¹² Kada za pojedine vrste vještačenja koje obavljaju pravne osobe registrirane za obavljanje vještačenja za odgovarajuću djelatnost postoji cjenik usluga, sud će odrediti nagradu za obavljeno vještačenje prema tom cjeniku (PSSV, čl. 26.).

Ako se vještačenje obavlja pod otežanim uvjetima (noću od 22 do 06 sati, u iznimno nepovoljnim vremenskim uvjetima, na otvorenom prostoru i sl.), te za rad u dane tjednog odmora, državnog blagdana ili neradnog dana, iznos iz cjenika vještačkih nagrada uvećava se za 100% (PSSV, čl. 24.).

Kada se sredstva za pojedine vrste vještačenja (obdukcije) osiguravaju pravnim osobama koje obavljaju poslove vještačenja unaprijed u državnom proračunu, visina tih sredstava utvrđuje se na osnovi mjerila propisanih u cjeniku vještačkih nagrada. Utvrđena visina sredstava povećava se za 150%.

Putni troškovi obuhvaćaju naknadu za prijevoz sredstvima javnog prometa. Obuhvaćaju izdatke za dolazak iz mjesta prebivališta, odnosno boravišta do mjesta gdje treba obaviti vještačenje kao i za povratak u prebivalište, odnosno boravište, te izdatke za prijevoz sredstvima javnog prometa u mjestu prebivališta, odnosno boravišta. Sredstvima javnog prometa u smislu PSSV-a smatraju se tramvaj, trolejbus, vlak, autobus, brod i zrakoplov (PSSV, čl. 27.). Naknada za prijevoz pripada za putovanje obavljeno najkraćim putem i najekonomičnijim prometnim sredstvom, a obračunava se na temelju urednog i vjerodostojnog putnog naloga i priloženih isprava (računa), kojima se dokazuju prijevozni troškovi i drugi izdaci navedni na putnom nalogu (PSSV, čl. 28.).

Za vrijeme zadržavanja izvan mjesta prebivališta preko 8 do 12 sati vještaku pripada naknada u visini 1/2 **dnevnice**, a za vrijeme provedeno preko 12 do 24

BiH, Republika Srpska, Brčko Distrikt BiH) sa komentarom i sudskom praksom, Sarajevo, 2004., str. 571.

112 U tom je smislu odluka VSV, Gž- 346/81. – JANKOVIĆ, str. 294.

sata cijela dnevnicu, koju imaju suci suda koji vodi postupak. Izdaci za smještaj (u daljnjem tekstu: noćenje) priznaju se u punom iznosu prema priloženom računu do visine cijene noćenja u hotelu u istom mjestu, a koji se priznaje i sucu (PSSV, čl. 29.).

Treba kazati da PSSV nije preuzeo rješenja prethodnog Pravilnika o stalnim sudskim vještacima («Narodne novine», broj 21/98.) o **naknadi za neostvorenu plaću odnosno zaradu**. Naime, prema odredbama čl. 30., 31. i 32. spomenutog Pravilnika, osobama stalno zaposlenim u državnom tijelu, stručnoj ustanovi ili drugoj pravnoj osobi pripadalo je pravo na naknadu za neostvorenu plaću za vrijeme odsustvovanja s rada zbog odazivanja na poziv u svojstvu vještaka, koju je trebalo isplatiti državno tijelo, stručna ustanova ili druga pravna osoba u kojem su zaposleni, a navedeni poslodavci mogli su ostvariti pravo na povrat isplaćene naknade plaće od suda koji je vodio postupak. Međutim, ZPP u čl. 256. st. 1. izričito propisuje da vještak ima pravo i na “naknadu izmakle zarade” pa vjerujemo da ovaj redakcijski propust u PSSV-u ne bi trebao imati štetne posljedice na ostvarivanje ovoga prava vještaka.

Što se tiče obračuna i naknade troškova za stalne sudske vještake iz područja, odnosno **sekcije medicine** dio tih troškova obračunava se i nadoknađuje prema odredbama točke Cbr. 2. Cjenika stalnih sudskih vještaka (koji je sastavni dio PSSV-a), kao i za vještake iz drugih sekcija (Financijsko-računovodstvene sekcije, Građevinske sekcije, Sekcije Medicina, Sekcije za promet i vozila, Sekcije toksikologije, Sekcije veterinarstva, Geodetske sekcije i dr.). Dodatno, prema odredbi Cbr. 5. Cjenika, za Sekciju Medicina, u području kliničke medicine naknada troškova za pregled osoba i medicinske dokumentacije iznosi 140 bodova, a za provedbu dodatnih pretraga 80 bodova. U području sudske medicine naknada za davanje nalaza i mišljenja iznosi 160 bodova, za obdukciju 400 do 800 bodova, a za obdukciju na terenu 750 do 1.200 bodova.

Kad vještaci obave naloženi zadatak i izvrše vještačenje, ali ne podnesu izvještaj, imaju pravo na naknadu troškova, tj. na nagradu za obavljene posao, ali ne i pravo na nagradu za sastavljanje izvještaja.¹¹³

2/ U pogledu naknade troškova i nagrade vještaka na odgovarajući se način primjenjuju odredbe članka 249. st. 2. i 3. ZPP-a o svjedocima.

Tako bi vještak trebao zatražiti naknadu odmah nakon vještačenja, inače gubi pravo na nju. Sud je dužan na to upozoriti vještaka (arg. iz čl. 249. st. 2. ZPP-a). U rješenju kojim se odmjeravaju troškovi vještaka sud će odrediti da se određena svota isplati iz položenog predujma. Ako predujam nije položen sud će u izreci rješenja narediti stranci da određenu svotu plati vještaku u roku od 8 dana (arg. iz čl. 249. st. 3. Zpp-a). Žalba protiv toga rješenja ne zadržava ovrhu rješenja. Dakle, protiv rješenja o odmjeravanju troškova i nagrade vještaku je dopuštena posebna žalba pa se ono ne može pobijati u žalbi protiv odluke o glavnoj stvari.¹¹⁴

113 Takvo je stajalište zauzeo VPS u odluci SI- 2633/71. od 3. ožujka 1972. god. – JANKOVIĆ, str. 293.

114 Vidi odluku VSH, Gž- 3885/70. od 9. veljače 1972. god. – JANKOVIĆ, str. 294.

XV/ UMJESTO ZAKLJUČKA

U zadnjih nekoliko godina dogodio se niz aktivnosti koje su dovele do značajnih promjena na području sudskog vještačenja. Navedene aktivnosti bile su nužne jer se utvrdilo da na tom području nisu precizno i sveobuhvatno riješeni status i uvjeti za određivanje (stalnih) sudskih vještaka te da u samom postupku vještačenja nisu (bile) rijetke nepravilnosti, nestručnost, neodgovornost, neujednačenost kriterija, nerazumijevanje (između suda i vještaka kod određivanja predmeta i opsega vještačenja te zadatka vještaka), pa i razne zloporabe.

U tom smislu donesen je (novi) PSSV, kojim su uređeni način utvrđivanja uvjeta za obavljanje poslova sudskog vještačenja, njihova prava i dužnosti, te visina nagrade i naknade troškova za rad vještaka.

Nadalje, novelama ZPP-a uvedene su neke izmjene i dopune odredaba o vještacima koje, među ostalim, imaju za cilj pooštriti odgovornost vještaka. Tako je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku („Narodne novine“, broj 88/08.), proširen krug razloga za sankcioniranje vještaka koji neuredno obnaša povjerenu mu dužnost, što bi trebalo onemogućiti potencijalna nesavjesna obnašanja vještačkih dužnosti, radi bržeg okončanja parničnog postupka, a posebno da ne ovisi više o diskreciji suda hoće li ili ne kazniti vještaka.

Treba spomenuti da je Vrhovni sud donio, tzv. Orijentacijske kriterije i iznose za utvrđivanje visine pravične novčane naknade nematerijalne štete, koji se redovito primjenjuju na sve parnične postupke za naknadu nematerijalne štete u svim stupnjevima suđenja i na štetne događaje koji su se zbili prije i na one koji su se zbili nakon njihovog donošenja.

Značajna je i aktivna uloga Hrvatskog društva sudskih vještaka, kao udruge stalnih sudskih vještaka u koju se, radi unaprjeđenja i osiguranja javnog interesa na području vještačenja, udružuju sudski vještaci koji u Republici Hrvatskoj za područje pojedinog županijskog ili trgovačkog suda povremeno ili stalno obavljaju djelatnosti sudskih vještačenja. Glavne aktivnosti te udruge usmjerene su na sudjelovanje u donošenju propisa koji uređuju položaj sudskih vještaka, kao i permanentno stručno usavršavanje članova. Društvo je donijelo i svoj Etički kodeks koji sadrži moralna načela kao i pravila profesionalne etike kojih se u svom djelovanju trebaju pridržavati svi članovi Društva, kako bi time pridonijeli napretku stručnog i objektivnog pristupa svakom slučaju vještačenja i doprinosili unaprjeđenju i ugledu struke, unutar koje se provode vještačenja. Društvo redovito tiska časopis „Vještak“, u kojemu se objavljuju znanstveni i stručni članci, tematski vezani uz djelatnost vještačenja, vijesti o aktivnostima koje se provode na razini Društva kao i imenik članova.¹¹⁵

Kod vještačenja vještaka medicinske struke, svjedoci smo da rješavanje brojnih problema, pa i na području prava i medicine, nužno zahtijeva multidisciplinarni pristup i specijalizacije. U tom bi smislu bilo korisno da i sud i punomoćnici u

115 Podrobnije na web stranici <http://www.sudski-vjestaci.hr/>.

građanskim postupcima usavrše i steknu posebna stručna znanja iz onih područja znanosti koje je u okviru određene specijalizacije najpotrebnije poznavati, točnije suci iz područja medicine, a liječnici-vještaci iz područja prava. Zbog nedostatka organizirane edukacije vještaka, nepostojanja standarda te nepoznavanja elementarnih pravila procesnog prava i drugih propisa, dugo se zapažala velika razlika u ocjenama vještaka,¹¹⁶ što je rezultiralo neujednačenom sudskom praksom, a u krajnjoj liniji i stvaranjem pravne nesigurnosti i povredom načela zakonitosti u parničnom postupku. To se posebno odnosi na parnice u kojima je potrebna procjena pravične naknade neimovinske/nematerijalne štete, gdje su medicinska vještva nezaobilazna. Specijalizacija bi značajno povećala mogućnost suda da objektivno i pravilno ocjenjuje nalaz i mišljenje vještaka, a bitno bi mu olakšala i izbor vještaka. Suci-specijalisti ne bi morali nekritički i bezrezervno vjerovati vještacima niti stvarati dojmove o logičnosti i stručnosti nalaza, nego bi u najvećem dijelu mogli faktički ocijeniti nalaz i mišljenje vještaka i kao takvoga ga prihvatiti ili odbaciti.¹¹⁷ Zbog svoje interdisciplinarnosti vještačenje na području medicine vrlo je kompleksno, pa zahtijeva od pravnika (sudaca i odvjetnika) barem elementarno poznavanje medicinske problematike, ali i obrnuto. Posebno se naglasak postavlja na poznavanje medicinske prakse i visokih standarda i dostignuća u području medicinske djelatnosti. Osim što bi trebali biti posebno upoznati s pravnim propisima i pravnom praksom iz područja zdravstva pravnici (suci i odvjetnici) bi trebali biti barem na općenitoj razini upućeni u medicinsku problematiku. Temeljne spoznaje o tome bi mogli steći tijekom studiranja iz kolegija medicinsko (zdravstveno) pravo, sudska medicina i sudska psihijatrija. Na žalost, medicinsko/zdravstveno pravo, ne izučava se sustavno kao zasebni obvezni kolegiji na našim pravnim fakultetima, dok se, suprotno, pod raznim nazivima, s različitim sadržajem i opsegom, te s različitim nastavnim programima, često nalaze u studijskim programima medicinskih i nekih drugih stručnih, preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija, što držimo iznimno značajnim i pozitivnim.¹¹⁸

116 Tako GNJIDIĆ, Ž. – BILIĆ, R. i dr., *Uvod u medicinsko vještačenje u građanskim parnicama*, Zagreb, 2008., str. 8.

117 Vidi MAROVIĆ, A. – MEDVIDOVIĆ, L. – ŠTIMAC, S., *Zaštita prava osobnosti*, Split, 2006., str. 76.

118 Značajan iskorak na planu izobrazbe stručnjaka iz područja medicinskog prava uradio je Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu ustrojavanjem **poslijediplomskog specijalističkog studija «Medicinsko pravo»**, koji ima za cilj obrazovanje specijalista medicinskog prava, kako bi mogli obavljati vodeće i najsloženije poslove u zdravstvenim ustanovama, pravosuđu, visokoškolskim i drugim obrazovnim ustanovama, institutima te državnim i drugim javnim institucijama. Polaznik stječe multidisciplinarno (pravno-medicinsko-etičko) znanje i vještine koje omogućuju kritičku analizu i sposobnost primjene stečenih specifičnih znanja iz područja medicinskog prava u praksi. Polaznici koji steknu diplomu moći će obavljati složene i zahtjevne poslove viših razina odgovornosti u: zdravstvu, pravosuđu, javnoj administraciji (lokalnog, regionalnog, nacionalnog i međunarodnog značenja), profesionalnim i strukovnim udruženjima, obrazovnim institucijama, institutima, ustanovama kao samostalni eksperti iz područja medicinskog prava i dr.

Nadalje, spoznalo se da je nužno postojanje, tzv. (orijentacijskih) medicinskih kriterija, a posebno da se u praksi primjenjuju jedinstveni kriteriji. Tako se u praksi primjenjuju medicinski kriteriji koji su kompatibilni s pravnim kriterijima Vrhovnog suda i sukladni novoj koncepciji neimovinske štete po odredbama ZOO/2005. Usto, za psihijatrijski dio vještačenje, uvažavaju se, tzv. psihijatrijski kriteriji, koji su također prilagođeni ZOO/2005. i spomenutim pravnim kriterijima Vrhovnog suda. Ovako kompletirani orijentacijski medicinski kriteriji u cijelosti odgovaraju potrebama zakonodavstva i sudske prakse, te jamče jednakost i sigurnost građanima, a ujedno predstavljaju i zaštitu oštećenicima kod potraživanja neimovinske štete.

2/ Osnovna načela prema kojima se provodi trajna medicinska izobrazba propisana su člankom 2. Pravilnika o sadržaju, rokovima i postupku trajne medicinske izobrazbe i provjere stručnosti liječnika Hrvatske liječničke komore i njima je, među ostalim, obuhvaćeno i pravo na slobodan izbor u postupku trajne medicinske izobrazbe, odnosno mogućnost i pravo svakog liječnika na izbor sadržaja i oblika trajne medicinske izobrazbe. U tom smislu lako je uočiti uzlazni trend izbora usavršavanja zdravstvenih djelatnika upravo na području, tzv. medicinskog prava. Ovu tvrdnju možemo poduprijeti činjenicama da je veliki broj zdravstvenih djelatnika upisao poslijediplomski specijalistički studij „Medicinsko pravo“, da su bili sudionici ili referenti na nekoliko znanstvenih i stručnih skupova s tematikom iz područja medicinskog prava (kojima je pokrovitelj bio i ministar zdravstva), da se na medicinskim fakultetima izvodi ili se uvodi u studijske programe kolegij „Medicinsko/zdravstveno pravo“ (ili njegove inačice) i sl. Stečena znanja zdravstvenim djelatnicima omogućit će kvalitetnije pružanje pomoći pacijentima (*informed consent*), ali će im svakako koristiti kako bi upoznali i kvalitetnije zaštitili svoja prava (građanska i kaznena odgovornost, liječnička tajna, svjedok, itd.), u obavljanju upravljačkih funkcija i znanstvenog rada, pa i obavljanju funkcije stalnog sudskog vještaka.

Konačno, Hrvatska liječnička komora 2009. donijela je Pravilnik o provođenju izobrazbe kandidata za stalne sudske vještake, kojim se uređuje provođenje izobrazbe za liječnike – kandidate za stalne sudske vještake, postupak imenovanja mentora liječniku – kandidatu te prava i obveze kandidata i mentora. To bi među ostalim, trebalo značajno pridonijeti upoznavanju liječnika kandidata za stalne sudske vještake s pravnim pojmovima i terminologijom, kako bi potpunije i pravilno mogli shvatiti zadatak koji im je postavljen i razumljivo izložiti svoj nalaz i mišljenje za sud i druge sudionike u postupku.

Summary

ON EXPERT WITNESSING IN CIVIL PROCEDURE PAYING A SPECIAL ATTENTION TO EXPERT WITNESSING IN THE FIELD OF MEDICINE

The expert witnesses are third persons who are different from parties and judge(s) and who using their professional knowledge or special experience help the court to establish a certain fact. The court provides evidence by hearing testimony from expert witnesses to establish particular facts when there is a need for expert knowledge which the court does not dispose of itself. The author in the article points at certain aspects of the notion of expert witnessing and expert witness; appointment of expert witnesses; expert witness testimony given by legal and physical persons; duty to give a testimony as an expert witness; disqualification of expert witnesses; expert witnesses sanctioning; refunding and payment for the testimony given by the expert witness; summons issued for expert witnesses; instructions given to expert witnesses and their identification; court directing the expert testimony; findings and opinion of the expert witness; contradictions and failures associated with expert testimony; appeals against the court ruling to appoint an expert witness and on the notion of a special type of expert witnesses – the court interpreter. The author gives a special attention to the status and work of medical expert witnesses.

Key words: expert witness, civil procedure.

Zusammenfassung

SACHVERSTÄNDIGUNG IM ZIVILPROZESS UND DIE MEDIZINISCHE BEGUTACHTUNG

Im Gegensatz zu den Parteien und Richter nehmen die Sachverständigen an einem Zivilprozess als Drittpersonen, die mit ihren Fachkenntnissen oder ihrer Erfahrung das Gericht bei der Feststellung von Tatsachen unterstützen, teil. Wenn das Gericht über das für die Feststellung von Tatsachen erforderliche Fachwissen nicht verfügt, so werden Sachverständige eingesetzt. In der vorliegenden Arbeit macht der Autor auf einige Aspekte der Sachverständigung und der Sachverständigen aufmerksam, wie z.B.: die Bestimmung eines Sachverständigen, Ausübung der Sachverständigung von juristischen und natürlichen Personen; Pflichten der Sachverständigung; Ausschließung des Sachverständigen; Bestrafung des Sachverständigen; Vergütung und Honorar für den Sachverständigen; Vorladung des Sachverständigen; Auftrag und Identifikation des Sachverständigen; Verwaltung der Sachverständigung; Gutachten und Meinung des Sachverständigen; Widersprüche und Mängel im Gutachten und in der Meinung des Sachverständigen; Beschwerden

gegen die Bestimmung eines Sachverständigen und der Dolmetscher als eine Sonderform der Sachverständigen. Der Autor weist auch auf den Status und auf die Arbeit der medizinischen Gutachter hin.

Schlüsselwörter: Sachverständiger, Zivilprozess.

Riassunto

DELLE PERIZIE NEL PROCEDIMENTO CONTENZIOSO CON PARTICOLARE ATTENZIONE PER LE PERIZIE IN CAMPO MEDICO

I periti sono soggetti terzi, che si distinguono dalle parti e dal giudice, i quali grazie alle proprie conoscenze professionali oppure a particolari esperienze consentono al tribunale di conoscere determinati fatti. I periti vengono usati alla stregua di mezzi di prova, allorché il tribunale non disponga di determinate conoscenze professionali indispensabili per scoprire determinati fatti. Nel contributo l'autore illustra alcuni aspetti riguardanti: la nozione di perizia e di perito; la nomina del perito; l'espletamento della perizia da parte di persone giuridiche e fisiche; i doveri dei periti; l'esclusione del perito; il sanzionamento del perito; l'indennizzo e la gratifica per la perizia; la chiamata del perito; l'incarico del perito e la sua identificazione; la conduzione della perizia; l'analisi ed il parere del perito; la contraddittorietà e le lacune nell'analisi e nel parere del perito; i ricorsi avverso il provvedimento di nomina del perito e di particolare categoria di perito - interprete. In particolare ha prestato attenzione allo status ed all'operato dei periti nella professione medica.

Parole chiave: perito giudiziale, procedimento contenzioso.